

Diversiteit in het Jeugdbeleid

= Gelijke kansen voor migrantenkinderen =

Aan te bieden aan
de ministers voor

VROM ● Wonen, Wijken en Integratie

en voor

Jeugd en Gezin

programmaministerie

November 2008

Colofon

ZonMw is de Nederlandse organisatie voor gezondheidsonderzoek en zorginnovatie. Als intermediair tussen maatschappij en wetenschap werkt ZonMw aan de verbetering van preventie, zorg en gezondheid door het stimuleren en financieren van onderzoek, ontwikkeling en implementatie. ZonMw staat voor kennisvermeerdering, kwaliteit en vernieuwing in het gezondheidsonderzoek en de zorg. De organisatie bestrijkt het hele spectrum van fundamenteel gezondheidsonderzoek tot en met de praktijk van de zorg – van preventieve en curatieve gezondheidszorg tot en met de jeugdzorg. ZonMw heeft als hoofdopdrachtgevers het ministerie van VWS en NWO. Voor dit programma zijn de opdrachtgevers het programmaministerie voor Jeugd en Gezin en het ministerie voor Wonen, Wijken en Integratie.

Het Kenniscentrum van het Nederlands Jeugdinstituut, NJi, het RIVM / Centrum Jeugdgezondheid en ZonMw werken samen binnen het Kennisprogramma Jeugd van het programmaministerie voor Jeugd en Gezin, met als doel professionals in de jeugdsector te voorzien van kennis over richtlijnen, instrumenten en interventies. Het programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid* is in samenwerking met de partners van het Kennisprogramma Jeugd uitgewerkt.

Voor meer informatie over het programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid* kunt u contact opnemen met het secretariaat via e-mail diversiteitjeugd@zonmw.nl of telefoon (070) 349 5172

ZonMw
Laan van Nieuw Oost Indië 334
Postbus 93245
2509 AE Den Haag
Tel. (070) 349 51 11
Fax (070) 349 53 58
www.zonmw.nl
www.zonmw.nl/jeugd
www.zonmw.nl/diversiteitjeugd

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1. Inleiding	7
1.1 Opdracht	7
1.2 Uitwerking programma	8
1.3 Leeswijzer	9
2. Achtergrond	11
2.1 Migrantenjeugd	11
2.2 Interculturele kennis voor jeugdprofessionals	13
2.3 Intercultureel vakmanschap in de jeugdsector	14
2.4 (Lokale) Jeugdvoorzieningen	15
2.5 Kennisprogramma Jeugd	17
3. Doel van het programma	19
3.1 Missie van het programma	19
3.2 Doelstellingen	20
3.3 Reikwijdte en grenzen	20
3.4 Programmalijnen	21
4. Activiteiten en resultaten	23
4.1 Programmalijn Interculturele Kennis	23
4.2 Programmalijn Intercultureel Vakmanschap	26
4.3 Programmalijn Versterking (lokale) Jeugdvoorzieningen	29
4.4 Communicatie & Implementatie	30
4.5 Monitor <i>Diversiteit in het Jeugdbeleid</i>	33
5. Management en organisatie	35
5.1 Rol en taakomschrijving programmacommissie	35
5.2 Werving en beoordeling projectvoorstellen	36
5.3 Samenhang met het Kennisprogramma Jeugd en met andere kennispartners	37
5.4 Samenhang met andere ZonMw-programma's	40
5.5 Internationaal	41
6. Voortgang, evaluatie en perspectief	43
6.1 Voortgang en evaluatie van projecten	43
6.2 Voortgang en evaluatie van het programma	43
6.3 Perspectief 2012 en verder	44
7. Budget en tijdpad	47
7.1 Programmabegroting	47
7.2 Globaal tijdpad	47

Referenties en relevante websites	49
Bijlagen	51
Bijlage 1 – Lijst van afkortingen en begrippen	51
Bijlage 2 – Opdrachtbrief Verzoek tot versnelde start academische werkplaatsen <i>Diversiteit in het Jeugdbeleid</i>	54
Bijlage 3 – Opdrachtbrief Verzoek programmavoorstel diversiteit	56
Bijlage 4 – Samenstelling programmacommissie <i>Diversiteit in het Jeugdbeleid</i>	58
Bijlage 5 – Samenstelling Kennisprogramma Jeugd	59
Bijlage 6 – Overzicht academische werkplaatsen met relevantie voor Jeugd	60

Samenvatting

Het ZonMw-programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid* is een programma, opgesteld op verzoek van het ministerie voor Jeugd en Gezin en het ministerie voor Wonen, Wijken en Integratie. Het programma is opgesteld op basis van de beleidsbrief *Diversiteit in het Jeugdbeleid* van 11 juli 2008 van de ministers Rouvoet en Vogelaar. Bij de uitwerking is samengewerkt met het Nederlands Jeugdinstituut/NJi en het RIVM / Centrum Jeugdgezondheid. Centraal staat het leveren van een bijdrage aan het verbeteren van de positie van migrantenkinderen en -jongeren in het jeugdbeleid, aan de vermindering van hun maatschappelijke achterstand en aan het voorkomen van polarisatie en radicalisering. Het programma wil dit realiseren door het versterken van de preventieve, ontwikkelingsgerichte jeugdsector.

Het programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid* richt zich op kennis en vakmanschap in de praktijk. Dit gebeurt via drie programmaliijnen. De programmaliijn Interculturele Kennis richt zich op het bundelen en ontwikkelen van kennis. Academische Werkplaatsen *Diversiteit in het Jeugdbeleid* spelen hierin een belangrijke rol. In de programmaliijn Intercultureel Vakmanschap staan competenties en scholing van professionals centraal. Met de derde programmaliijn, Versterking (lokale) Jeugdvoorzieningen, zet ZonMw in op het bevorderen dat (lokale) jeugd-voorzieningen migrantenjeugd even goed bereiken en binden als autochtone jeugd.

Nog voordat het programma officieel is aangevangen, heeft ZonMw op verzoek van de ministers afgelopen zomer een oproep gedaan om regionale academische werkplaatsen op te zetten. In december 2008 starten drie regio's met een voorbereidingsjaar. Na dit voorbereidingsjaar volgen twee uitvoeringsjaren. Migrantenorganisaties én migrantenjeugd en hun ouders worden op verschillende manieren bij de ontwikkeling en uitvoering van het programma inclusief de academische werkplaatsen betrokken.

Het programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid* maakt deel uit van het Kennisprogramma Jeugd van het ministerie voor Jeugd en Gezin en sluit aan op diverse beleidsbrieven en actieplannen, waaronder het actieplan Polariseren en Radicaliseren van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Het programma heeft een looptijd van drie jaar (2009-2011), met een versnelde start in 2008 en een uitloop vanwege de programma-evaluatie en afronding van de laatste projecten in 2012. Op 16 december 2008 vindt de eerste MatchMakersMeeting *Diversiteit in het Jeugdbeleid* plaats als startbijeenkomst van dit programma.

Het is en blijft heel belangrijk dat kennis en vakmanschap breed verspreid worden en (lokale) jeugdvoorzieningen worden versterkt. ZonMw, NJi en RIVM / Centrum Jeugdgezondheid zetten zich daar zelf voor in en ondersteunen derden hierbij. Dit kan door mee te werken aan het aanpassen van de databanken van NJi en RIVM / Centrum Jeugdgezondheid aan de thematiek van 'diversiteit', het aanleveren van informatie aan deze databanken, een nog op te zetten opleidingsportal en het organiseren van ontmoetingen tussen beleidsmakers, wetenschappers en praktijkmensen. Onderzoekers leveren in het programma ook zelf een directe bijdrage aan de verspreiding en de toepassing van de resultaten.

1. Inleiding

Alle kansen voor alle kinderen. Het kabinet wil investeren in de kracht en kwaliteit van de samenleving in ons land. Zij zet daarbij in op het vergroten van kansen op een gezonde ontwikkeling voor alle kinderen die in Nederland opgroeien. Het is een grote stap vooruit dat het kabinet, en in het bijzonder de ministers voor Jeugd en Gezin en voor Wonen, Wijken en Integratie, hierbij erkennen dat er grote verschillen in kansen bestaan en dat ook etniciteit daarbij een rol speelt. In de afgelopen decennia was het adagium dat etniciteit geen rol mocht spelen in de ondersteuning die kinderen en gezinnen ontvangen bij (dreigende) opvoedingsproblemen. Echter, etniciteit speelt wel een rol. Met de beleidsbrief van 11 juli 2008 geven de ministers voor Jeugd en Gezin en voor Wonen, Wijken en Integratie daarom uitwerking aan diversiteitsbeleid voor de jeugdsector. ZonMw heeft de opdracht om samen met haar partners dit programma uit te voeren. Uitvoering die er toe doet in de praktijk.

1.1 Opdracht

In de brief *Diversiteit in het Jeugdbeleid* van 11 juli 2008 (brief kenmerk DJenG/AJG-2862509) schrijven minister Rouvoet en minister Vogelaar dat zij ZonMw zullen vragen om samen met de kennisinstellingen RIVM / Centrum Jeugdgezondheid en NJi een voorstel te doen voor het uitwerken en uitvoeren van het programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid* (Rouvoet en Vogelaar, 2008a). In hun brief gaan zij uit van inclusief jeugdbeleid, met name ontwikkelings- en risicogericht jeugdbeleid gericht op de primaire preventie van problemen. Dit bevat het totaal aan algemene jeugd- en gezinsvoorzieningen (waaronder de Centra voor Jeugd en Gezin, peuterspeelzaalwerk, brede school, buurtwerk, sport / bewegen, creatieve expressie en een stimulerende leefomgeving) en opvoedingsondersteuning. De in de brief benoemde resultaten zijn mede tot stand gekomen op basis van vijf inputworkshops met deelname van lokale migrantenorganisaties, jeugdprofessionals en landelijke kennisorganisaties.

Op 30 september 2008 is de beleidsbrief geconcretiseerd in een direct verzoek van beide ministers aan ZonMw om daadwerkelijk een programma uit te werken in samenwerking met de kennispartners NJi en RIVM / Centrum Jeugdgezondheid (brief kenmerk DJenG/AJG-2872291- zie bijlage 3).

In deze opdrachtbrief verzoeken de ministers om ontwikkelingsgericht jeugdbeleid, gericht op preventie in een vroeg stadium centraal te stellen in het programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid*. Hierbij verzoeken zij om in te gaan op de beschreven acties en plannings zoals in de beleidsbrief van 11 juli staan vermeld. Aangegeven wordt dat een aantal activiteiten die al eerder zijn opgepakt ('interculturele meetladder', 'versterken van de fontlinie') in het programma een plaats en een vervolg moeten krijgen. Tevens geven zij aan te streven naar regionale spreiding van de beoogde academische werkplaatsen en naar actieve deelname van migrantenkinderen en hun ouders, uitgaande van hun eigen kracht en verantwoordelijkheid.

Diversiteit in het jeugdbeleid is aanvullend op inclusief beleid. In de uitwerking zal - waar mogelijk - aansluiting worden gezocht bij aanpalende beleidsmaatregelen zoals Voor- en Vroegschoolse Educatie, Iedereen doet mee (actieprogramma van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid) en de brief aan de Tweede Kamer inzake overlastgevende Marokkaans-Nederlandse jongeren. Onderdeel van het verzoek van de ministeries zijn activiteiten gericht op het voorkomen van polarisatie en radicalisering in het kader van het Actieplan Polarisation en Radicalisering 2007-2011 (actieplan acht ministeries). De focus ligt bij preventieve interventies om radicalisering onder migrantenjongeren, in het bijzonder moslimjongeren, te voorkomen en terug te dringen.

Vooruitlopend op deze programmatekst is in het najaar van 2008 al een zogeheten vervroegde opstartronde voor het programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid* in gang gezet op verzoek en met instemming van de betrokken ministeries (brief kenmerk DGW/I&I2008072163). Deze eerste ronde richt zich op het opstarten van drie academische werkplaatsen *Diversiteit in het Jeugdbeleid*. Op 9 juli 2008 is de oproep hiervoor op de subsidiekalender van ZonMw geplaatst. Op 28 augustus en 3 september zijn vervolgens infosessies georganiseerd, met als doel op 23 september veelbelovende voorstellen te ontvangen. Bij ZonMw zijn inmiddels zeven voorstellen binnengekomen en in behandeling genomen, waarvan er drie volgens planning in december 2008 van start gaan.

1.2 Uitwerking programma

Het programma is opgesteld door ZonMw in samenwerking met het Nederlands Jeugdinstituut, NJi, en het RIVM / Centrum Jeugdgezondheid. Het programmavoorstel is afgestemd met vertegenwoordigers van de ministeries voor Jeugd en Gezin en voor Wonen, Wijken en Integratie (op 21 oktober 2008), het bestuur van ZonMw (op 27 oktober 2008), de programmacommissie *Diversiteit in het Jeugdbeleid* (op 29 oktober en 10 november) en het Kennisplatform Jeugd (op 30 oktober). Bij het Kennisplatform Jeugd is ook input geleverd door vertegenwoordigers van interculturele kennisorganisaties, zoals Mikado, Forum en Pharos. Op 24 november 2008 heeft het bestuur van ZonMw het programmavoorstel goedgekeurd.

Ten tijde van de uitwerking van deze programmatekst hebben de ministers voor Jeugd en Gezin en voor Wonen, Wijken en Integratie gewerkt aan de beantwoording van vragen van de Tweede Kamer over hun beleidsbrief van 11 juli. De inzichten die dit opgeleverd heeft, zijn aan ZonMw meegegeven ter aanscherping van het voorliggende programmavoorstel.

1.3 Leeswijzer

Dit programmavoorstel bestaat uit een achtergrondschematische in hoofdstuk 2, zonder hierbij de pretentie te hebben om geheel volledig en actueel te zijn. In hoofdstuk 3 staat een beschrijving van de doelstelling van het programma en bijbehorende missie. Tevens wordt in dit hoofdstuk ingegaan op de reikwijdte en grenzen van het programma en worden de verschillende programmalijnen geïntroduceerd. Deze programmalijnen worden nader uitgewerkt in activiteiten en beoogde resultaten in hoofdstuk 4. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen de resultaten zoals geformuleerd in de beleidsbrief van de ministers en aanvullende resultaten die de partners wenselijk en reëel achten om in het kader van het voorliggende programma te realiseren. Management, organisatie en voortgang van het programma staan centraal in de laatste drie hoofdstukken.

In de bijlagen worden gebruikte afkortingen en begrippen toegelicht. Ook de twee opdrachtbrieven die ten grondslag liggen aan dit programmavoorstel zijn in de bijlagen opgenomen.

2. Achtergrond

De brief *Diversiteit in het Jeugdbeleid* van minister Rouvoet en minister Vogelaar van 11 juli 2008 spitst zich toe op kennisontwikkeling en op versterking van het vakmanschap om betere kansen voor migrantenjeugd te creëren.

De totstandkoming van deze brief kent een lange voorgeschiedenis, waarbij de eerste piketpaaltjes dateren uit de periode van Operatie Jong. Steven van Eijk heeft destijds samen met experts uit het veld het sturingsadvies deel IIa uitgebracht: *Koersen op het kind – diversiteit in het jeugdbeleid* (Van Eijk, 2006). In deze achtergrondschets wordt geen terugblik gegeven op het gehele traject, vanaf Operatie Jong. Het gaat in dit hoofdstuk om een beknopte verdieping in de achtergronden van de beleidsbrief en daarmee in de achtergronden van het voorliggende programma. Het gaat dus om positionering van de verschillende onderdelen zonder de pretentie te hebben geheel volledig te zijn.

2.1 Migrantenjeugd

Allochtonen, nieuwkomers, buitenlanders, mede-landers, migranten.

Dit zijn allemaal verschillende termen waarmee in de volksmond veelal hetzelfde wordt verstaan: mensen die zelf in een ander land zijn geboren of wiens ouders of zelfs grootouders niet in Nederland zijn geboren. Meestal wordt hierbij bedoeld op een herkomst uit 'niet-westerse' landen. Denk hierbij aan Turkije, Marokko, Antillen, Somalië, Kaapverdische Eilanden en Suriname. Onder migrantenjeugd scharen we ook de kinderen afkomstig uit Oost-Europa, zoals Polen en Roemenie. En laten we de kinderen van Chinese origine niet vergeten.

Minister Rouvoet en minister Vogelaar hebben er in hun brief *Diversiteit in het Jeugdbeleid* van 11 juli 2008 aan de Tweede Kamer voor gekozen om de term 'migrantenjeugd' te hanteren om de jeugd te beschrijven waarvoor zij zich met hun brief inzetten. In deze programmatekst kiezen de partners van het Kennisprogramma Jeugd ervoor om dezelfde terminologie te hanteren. Hierbij benadrukken zij dat het bij diversiteit met name gaat om verschillen in etniciteit en de daarbij behorende diversiteit. Hét migrantenkind of dé migrantenjongere bestaat namelijk niet.

Belangrijk hierbij is ook de beleving van de eigen identiteit. Binnen de diverse etnische groepen en subgroepen kan dit zeer verschillend zijn. Dat geldt ook voor de verschillen tussen generaties binnen eenzelfde culturele (sub)groep. In hoeverre voelt een Marokkaans meisje in Amsterdam van de derde generatie zich nog Marokkaanse of voelt zij zich Nederlandse of Amsterdamse? En wat te denken van de jonge Somaliër die geen verblijfsvergunning krijgt en wel zijn toekomst in Nederland ziet?

Met een groot deel van de migrantenkinderen gaat het goed. Op onderdelen doen ze het zelfs beter dan autochtone jeugd. Als het gaat om alcoholgebruik vertonen migrantenkinderen in het algemeen gezonder gedrag dan autochtone jeugd.

Ook hun ouders staan alcoholgebruik minder toe (Schrijvers en Schoemaker, 2008). Het percentage binge-drinkers¹ is in beide groepen echter vergelijkbaar.

Overgewicht komt relatief meer voor onder migrantenjeugd dan onder autochtone jeugd, ook al op jonge leeftijd. Zowel voeding (veel) als buitenspelen (weinig) lijken dit te veroorzaken. Mede als gevolg hiervan komt diabetes meer voor onder allochtone (met name Marokkaanse) kinderen.

Ouders van niet-westerse herkomst ervaren vaker problemen met de opvoeding van hun kinderen dan westerse ouders (Zeijl e.a., 2005). Migrantjongeren hebben vaker gedragsproblemen dan autochtone jongeren terwijl ze niet direct meer emotionele problemen lijken te hebben (Schrijvers & Schoemaker, 2008). Van de allochtone leerlingen tussen elf en zestien jaar beoordeelt 77 procent de eigen gezondheid als goed tot zeer goed, tegen 85 procent van de autochtone leerlingen. Chronische klachten komen bij beide groepen even vaak voor. Maar psychosomatische klachten, waaronder hoofd- en buikpijn en slaapproblemen, komen vaker voor bij allochtone leerlingen (Van Dorsselaer, 2007). Uit onderzoek in Den Haag blijkt dat zelfmoordpogingen vaker gedaan worden door meisjes en jonge vrouwen van Turkse en Hindoestaanse afkomst (Burger, 2005).

Ook bij allochtone meisjes en vrouwen komen eetstoornissen voor na migratie naar westerse geïndustrialiseerde landen (Nasser e.a., 2001). Ervaringen in Nederland kunnen bijdragen aan de psychische problemen van allochtonen. Discriminatie is van de politieke agenda verdwenen, maar niet uit de samenleving.

Allochtone jongeren worden naar eigen zeggen vaak geweigerd bij uitgaansgelegenheden. Zulke krenkende ervaringen ondermijnen het zelfvertrouwen van de jongeren - én hun vertrouwen in de samenleving (Komen, MGv 05-7/8).

In de geïndiceerde jeugdzorg zijn migrantjongeren oververtegenwoordigd, terwijl slechts een beperkt deel bereikt worden met preventief ontwikkelingsgericht jeugdbeleid. Allochtone jongeren moeten zich steeds bewijzen en dat geeft veel stress en spanning. Meisjes lopen eerder vast dan jongens, omdat aan hun gedrag meer voorwaarden worden gesteld. Jongens externaliseren spanningen eerder in agressie en geweld. Meiden richten problemen en boosheid meer tegen zichzelf en worden depressief (H. Krikke, 2000). Uit cijfers van de ggz-sector blijkt dat kinderen van migranten ondervertegenwoordigd zijn in de ambulante en poliklinische jeugd-ggz. Ze komen veelal via somatische klachten en crisissituaties terecht bij de jeugd-ggz.

Relatief veel migrantjongeren verlaten het onderwijs zonder het behalen van een startkwalificatie. In het voortgezet onderwijs hebben vierduizend van de achttienduizend voortijdig schoolverlaters een niet-westerse achtergrond; in het middelbaar beroepsonderwijs geldt dit voor tienduizend van de in totaal vijftienduizend voortijdig schoolverlaters (Herweijer, 2008).

¹ Binge-drinken: het drinken van grote hoeveelheden alcohol binnen in korte tijd.

Bij delen van de migrantenjongeren worden trends op het terrein van polarisatie en radicalisering waargenomen. Ongeveer eenderde van de migrantenjongeren is zich de afgelopen jaren minder thuis gaan voelen in Nederland. Zo ondersteunt in Rotterdam minder dan een kwart van de Turkse en Marokkaanse jongeren het algemene recht op vrijheid van meningsuiting. Een beperkter deel van de jongeren is vatbaar voor radicalisering en/of radicaliseert ook daadwerkelijk. Een belangrijke aanjager hierbij is de salafistische stroming binnen de islam. Deze roept weliswaar niet op tot geweld, maar predikt wel een anti-integratieve en onverdraagzame boodschap (Trendanalyse Polarisatie en radicalisering 2008).

Bij deze paragraaf is een kanttekening nodig. De verschillen tussen migrantenjeugd en autochtone jeugd komen erg veel overeen met de verschillen tussen jeugd die opgroeit in gezinnen met laag-opgeleide ouders / verzorgers c.q. een lage sociale status en jeugd die opgroeit in gezinnen met hoog-opgeleide ouders / verzorgers c.q. een hoge sociale status. Ook zijn de verschillen vergelijkbaar tussen vmbo-leerlingen en vwo-leerlingen. Bekend is dat migrantenjongeren relatief vaker op het vmbo zitten dan autochtone leerlingen. Kinderen van niet-westerse ouders verlaten het basisonderwijs relatief vaker met geringe vaardigheden in rekenen en taal (Beekhoven e.a., 2008). De in deze paragraaf geschetste problemen hangen samen met verschillen in sociaaleconomische status en opleidingsniveau van ouders en kinderen, maar verklaren de verschillen in ontwikkeling tussen migrantenjeugd en autochtone jeugd niet afdoende.

2.2 Interculturele kennis voor jeugdprofessionals

Er is in Nederland al veel kennis op de werkvloer over het werken met migrantenjeugd. Dit vertaalt zich echter maar in beperkte mate naar werkwijzen van bewezen waarde. Bestaande kennis wordt nog onvoldoende gebruikt en is ook nog slecht toegankelijk. Er is veel kennis beschikbaar, maar een overzicht ontbreekt. Veel kennis is impliciet en is ontstaan op basis van ervaringen in de praktijk. Zo maken medewerkers in de jeugdgezondheidszorg onder andere gebruik van speciale tolkensprekuren en de inzet van Voorlichters Eigen Taal en Cultuur (VETC-ers) en allochtone zorgconsulenten. Door de toenemende aandacht voor evidence based werken in de zorg- en dienstverlening aan jeugdigen en hun ouders is er wel steeds meer aandacht gekomen voor wat werkt, maar dit is niet gedifferentieerd naar (specifieke doelgroepen onder de) migrantenjeugd.

Van een aantal werkwijzen in de jeugdgezondheidszorg is inmiddels bekend dat ze ook geschikt zijn voor allochtone kinderen, zoals het Van Wiechenonderzoek voor signalering van ontwikkelingsproblemen bij kinderen tot twee jaar. Van veel werkwijzen is nog niet onderzocht hoe cultuurspecifiek ze zijn. Voor- en vroegschoolse educatieprogramma's (VVE) voor groepen uit kansarme milieus en programma's ter voorkoming van maatschappelijke uitval zijn empirisch niet getoetst op bereik en effectiviteit onder migrantenjeugd (Beekhoven e.a., 2008). Voor individu- en gezinsgerichte programma's, die ook migrantenjeugd tot de doelgroep rekenen, geldt hetzelfde, evenals voor pedagogische spreekuren en oudercursussen. Bij instrumenten voor signalering, screening, diagnostiek en

evaluatie zien we een soortgelijk beeld. Zo concludeert Kouratovsky (2002) dat er een tekort is aan kennis om bestaande diagnostische instrumenten adequaat te hanteren bij migrantengroepen, met als gevolg onjuiste interpretaties van testresultaten. Uit inventarisaties van recenter datum blijkt dat de specifieke relevantie van instrumenten en interventies voor migrantenjeugd en hun ouders nog altijd slechts (zeer) beperkt bekend is (Hermanns e.a., 2005; Klein Velderman e.a., 2007; en Beekhoven e.a., 2008).

ZonMw heeft in haar kennisontwikkelingsprogramma Zorg voor Jeugd 'diversiteit' als prioriteit benoemd (ZonMw, 2007), op expliciet verzoek van het programmaministerie voor Jeugd en Gezin. Dit betekent dat onderzoek naar interventies en instrumenten waarin uitspraken kunnen worden gedaan over de passendheid voor verschillende etnische groepen prioriteit heeft. In enkele gevallen betekent dit ook dat ZonMw bij relevante studies verzoekt om het onderzoek uit te breiden met twee of meer etnische groepen.

Met ingang van 2008 draagt het ministerie voor Wonen, Wijken en Integratie bij aan de instelling van de leerstoel 'opvoeden in de multi-etnische stad' in het kader van de beleidsbrief *Diversiteit in het Jeugdbeleid*. De instelling en supervisie van deze leerstoel valt buiten het voorliggende ZonMw-programma.

2.3 Intercultureel vakmanschap in de jeugdsector

Professionals in de preventieve en ontwikkelingsgerichte jeugdsector werken in de praktijk veel met migrantenkinderen en -jongeren en hun ouders. Het gaat hierbij vooral om professionals in het onderwijs en peuterspeelzaalwerk, het jeugd welzijnswerk en overige vrijetijdsbesteding als sport, muziek en cultuur, en om professionals in de jeugdgezondheidszorg. Het onderwijs en de jeugdgezondheidszorg hebben het grootste bereik onder alle groepen, waaronder vooral in de grote steden grote groepen migrantenkinderen. Soms gaat dit goed, soms is er sprake van communicatieproblemen en ervaren de professionals handelingsverlegenheid. Hun vakmanschap schiet dan tekort.

Intercultureel vakmanschap vraagt om interculturele competenties. Een competentie is een geïntegreerd geheel van kennis, inzicht, vaardigheden, houding en persoonlijke eigenschappen. Voor beroepsgroepen in de jeugdgezondheidszorg bestaan al langer competentieprofielen. Daarin wordt in algemene zin gesproken van kennis over en (communicatieve) vaardigheden in het omgaan met alle kinderen en hun ouders met hun diverse achtergronden. Zo moet de jeugdarts in staat zijn de invloed van omgeving, leeftijd, geslacht, etnisch-culturele achtergrond, sociaal netwerk en emotie naar waarde te schatten. Het competentieprofiel van professionals in de jeugdzorg navolgend, is specificatie van het competentieprofiel van professionals in de jeugdgezondheidszorg wenselijk.

Het nieuwe competentieprofiel voor de jeugdzorgwerker beschrijft het 'kunnen omgaan met diversiteit' als één van de tien kernopgaven voor de jeugdzorgwerker. Deze kernopgave bevat een set van veertien competenties, waarin is toegelicht wat het omgaan met diversiteit van de jeugdzorgmedewerker vraagt.

Dit competentieprofiel wordt eind 2008 vastgesteld in het kader van het Actieplan Professionalisering Jeugdzorg en hierna geïmplementeerd. Het profiel geldt ook voor de preventieve jeugdzorg waarbij de ontwikkelingen rond de Centra voor Jeugd en Gezin zijn meegenomen.

Uit onderzoek blijkt dat de interculturele competenties van professionals niet altijd toereikend zijn. Regelmatig ervaart men communicatieproblemen of is het moeilijk de jeugdige of ouder te bereiken (Bellaart, 2002; Oude Breuil, 2005). Op de mbo- en hbo-opleidingen Zorg en Welzijn bestaan opleidingsmodules waarin interculturele competenties een plek hebben. Voor het mbo zijn interculturele competenties opgenomen in de kwalificatiedossiers. Uit een inventarisatie in 2001 onder de medische faculteiten in Nederland bleek dat in de basisartsopleiding nog weinig aandacht werd besteed aan culturele diversiteit, hoewel veel faculteiten wel goede voornemens hadden op dit gebied (Van Wieringen; 2003). Hiermee is een start gemaakt. Overzicht en samenhang ontbreken echter nog.

Als professionals in de praktijk gaan werken, willen ze hun kennis bijspijkeren of up to date houden. Hiertoe volgen zij na- en bijscholing. Er zijn bij diverse aanbieders scholingen en ook cursussen die zich richten op het verwerven van interculturele competenties. Actueel inzicht in aantal en kwaliteit van deze interculturele na- en bijscholingen in de jeugdsector ontbreekt.

Ook pedagogische academies en lerarenopleidingen willen hun studenten ondersteunen bij het verkrijgen van de voor het onderwijs benodigde interculturele competenties. Dit geldt zowel voor autochtone als allochtone studenten. Al deze toekomstige leerkrachten zullen straks goed moeten kunnen werken in etnisch-heterogene klassensituaties, waarbij zij ook samenwerking met ouders op een constructieve wijze moeten kunnen vorm geven.

Intercultureel vakmanschap kan men ook leren van medewerkers en cliënten met een andere culturele achtergrond. Zo hebben jgz-professionals op de werkvloer veel geleerd van VETC-ers en tolken op de spreekuren. Elke organisatie actief in de jeugdsector zou daarom ook moeten streven naar een evenwichtige vertegenwoordiging van allochtone medewerkers binnen het personeel. Dit kan tevens bijdragen aan het bereik en de laagdrempeligheid van voorzieningen in de jeugdsector voor migrantengroepen.

2.4 (Lokale) Jeugdvoorzieningen

Voorzieningen waar jeugd en hun ouders gebruik van maken, vinden we veelal terug op het laagdrempelige, lokale niveau. Onder voorzieningen vallen veel professionele organisaties op het terrein van het jeugdwelzijnswerk en de zorg voor jeugd. Ook semiprofessionele organisaties, vrijwilligerorganisaties en migrantenorganisaties spelen hierin een rol. Deze laatste groep wordt veelal aangeduid als frontliniewerk. Het gaat hierbij om "personen en organisaties die met een informeel en laagdrempelig aanbod een brugfunctie vervullen tussen moeilijk bereikbare (migranten)groepen en de geïnstitutionaliseerde hulp- en dienstverlening. Meestal gaat het om activiteiten die voor bepaalde doelgroepen

worden uitgevoerd en het initiatief komt vaak 'van onder op' en uit 'eigen kring'." (Gruijter en Tan, 2008)

Jeugdwelzijnswerk is een verzamelnaam voor sociaal-cultureel werk met kinderen en jongeren. Voorbeelden zijn het kinderwerk, tienerwerk, jongerenwerk en vrijwillig jeugdwerk. Binnen het jeugdwelzijnswerk vormt de brede school een netwerk van voorzieningen met de school als spil. Vaak maken de hiervoor beschreven werksoorten hier deel vanuit.

Ook bij de preventieve zorg voor jeugd is een groot aantal voorzieningen betrokken. Denk hierbij aan de Centra voor Jeugd en Gezin, inclusief de jeugdgezondheidszorg, de prenatale zorg en het algemeen maatschappelijk werk. Maar het gaat ook om de huisarts, Bureau Jeugdzorg en de Raad voor de Kinderbescherming. Verder zijn er diverse voorziening voor speciale doelgroepen en/of problematieken, zoals MEE (advies en ondersteuning aan gehandicapten), HALT (preventie en bestrijding van jeugdcriminaliteit), de jeugd-ggz en de jeugdgehandicaptenzorg.

Het programmaministerie voor Jeugd en Gezin zet in op een landelijk dekkend netwerk van Centra voor Jeugd en Gezin (CJG) in 2012. Zo'n centrum is een fysiek, laagdrempelig inlooppunt waar alle ouders, jeugdigen en professionals terecht kunnen met allerhande vragen op het gebied van opgroeien en opvoeden. Met deze centra wil het ministerie een geïntegreerd aanbod tot stand brengen op het gebied van jeugdgezondheidszorg en opvoedingsondersteuning dat tevens geschakeld is met de provinciale jeugdzorg en de zorg in en om het onderwijs. De jeugdgezondheidszorg (onderdeel CJG) heeft al een groot bereik onder de migrantenjeugd en hun ouders. Gemeten aan de vaccinatiegraad wordt op alle leeftijden meer dan negentig procent van alle kinderen bereikt. Het consultatiebureau heeft een bereik van 96 procent onder Turkse en Marokkaanse gezinnen. Vijfentachtig procent van de kinderen van één tot en met vier jaar heeft tien of meer bezoeken aan het consultatiebureau gebracht. Vijfennegentig procent van de Turkse en Marokkaanse moeders is (zeer) tevreden over de dienstverlening (Ory, 2003). Het bereik van oudere kinderen is zowel bij autochtonen als allochtonen (iets) lager dan bij de kleine kinderen. Echter, ondanks dit hoge bereik bij jonge kinderen, vindt vroegsignalering van problemen onder migrantenjeugd onvoldoende plaats. Daarbij is er in de Centra voor Jeugd en Gezin geen budget geoormerkt voor specifiek diversiteitsbeleid (Rouvoet en Vogelaar, 2008b).

Uit het recente rapport Toepasbaarheid van opvoedingsondersteuning voor Marokkaanse en Turkse gezinnen in Nederland blijkt dat het ondersteuningsaanbod nog onvoldoende aansluit bij de wensen en mogelijkheden van migrantengezinnen (Tan e.a. 2008).

In aanloop naar de beleidsbrief hebben de ministeries voor Jeugd en Gezin en voor Wonen, Wijken en Integratie succesfactoren verzameld om migrantenkinderen en -ouders eerder en beter te bereiken en goed te ondersteunen. Deze factoren zijn naar voren gekomen in rondetafelbijeenkomsten en in publicaties. Deze tienpuntenlijst is van belang bij de nadere uitwerking van de programmalijnen *Diversiteit in het Jeugdbeleid*.

De tienpuntenlijst: succesfactoren uit de praktijk

De meest genoemde succesfactoren om migrantenkinderen en -ouders eerder en beter te bereiken én goed te ondersteunen, staan vermeld in de beleidsbrief van de ministers en zijn gebaseerd op punten die in vrijwel alle rondetafelgesprekken voorafgaand aan de beleidsbrief en in publicaties naar voren komen zijn gekomen.

1. Een open houding en respect voor elkaar en voor de diversiteit aan culturen
2. Uitgaan van de kracht van kinderen en de verantwoordelijkheid van ouders: belang van participatie van migrantendoelgroepen zelf
3. Gebruik maken van laagdrempelige frontlinie-initiatieven: buurtvaders, overblijfmoeders, huiswerkbegeleiders, kindmentoren, et cetera
4. Groepsactiviteiten en ontmoetingen bieden goede mogelijkheden om ouders en jeugd beter te bereiken
5. Belang van jeugd- en jongerenwerk, sport, cultuur en spel
6. Rol van (brede) scholen in het signaleren van problemen, maar ook in het creëren van ontmoetingen met ouders, kinderen en professionals
7. Bewust zijn van de problemen bij de overgang van peuterspeelzaal / kinderopvang naar basisschool en van basisschool naar voortgezet onderwijs
8. Bewust zijn van het ontstaan van nieuwe culturen in Nederland
9. Bewust zijn van de verschillen tussen jongens en meisjes in de aard van de problemen en de aanpak
10. Verschillen in rol en verantwoordelijkheid van vaders en moeders: beiden moeten betrokken worden en zich betrokken voelen.

2.5 Kennisprogramma Jeugd

In de notitie Kaders voor het kennisprogramma Jeugd van juni 2005 heeft het ministerie van VWS aangegeven dat zij kennisontwikkeling voor de jeugdsector als voornaamste inbreng van ZonMw ziet in het kennisprogramma. In het RIVM / Centrum Jeugdgezondheid en het Nederlands Jeugdinstituut ziet zij de belangrijkste 'verzamelaars' en 'vertalers' van kennis naar de praktijk van de jeugdsector. De drie partners in het Kennisprogramma Jeugd hebben begin 2008 een samenwerkingsovereenkomst getekend. Halfjaarlijks vindt overleg plaats op directieniveau met de betrokken beleidsdirecties van het programmaministerie voor Jeugd en Gezin.

Het Nederlands Jeugdinstituut, NJi, heeft als doel het bevorderen van de lichamelijke, cognitieve, psychische en sociale ontwikkeling van kinderen en jongeren én van de sociale en pedagogische kwaliteit van de wereld waarin zij leven. Daartoe wil het NJi samen met professionals en beleidsmakers de zorg- en dienstverlening aan kinderen, jongeren en hun opvoeders beter en doelmatiger maken. Op het gebied van diversiteit zijn diverse NJi-publicaties verschenen, waaronder de factsheet Van pedagogische tik tot kindermishandeling; de culturele diversiteit in Nederland (Ince & Geurts, 2006). Ook is het NJi actief betrokken bij

de ontwikkeling van gezinsgerichte programma's voor allochtone kinderen (Instapje, Opstapje, Opstap, Overstap, etc.) en zijn themabijeenkomsten over opvoeding voor allochtone ouders ontwikkeld (van der Most-van Spijk, 2001).

Het RIVM / Centrum Jeugdgezondheid heeft als doel het verbeteren van de kwaliteit van de inhoud en de uitvoering van het Basistakenpakket JGZ 0-19 jaar. Tevens voert het beheerstaken uit op het gebied van de informatisering in de jeugdgezondheidszorg. Het centrum doet dit onder meer door regie te voeren op richtlijnontwikkeling en -implementatie, op onderzoek in het kader van het Basistakenpakket JGZ en op het toegankelijk maken van kennis voor de jgz-professionals. Hiermee levert het RIVM / Centrum Jeugdgezondheid een bijdrage aan een zo goed mogelijke lichamelijke, psychische, sociale en cognitieve ontwikkeling van de jeugd van min negen maanden tot negentien jaar. Op het webportaal wordt specifieke aandacht besteed aan de gezondheid van allochtone kinderen.

ZonMw zet zich in om structureel de fysieke, psychische en sociale ontwikkeling van jeugd te helpen versterken tegen aanvaardbare maatschappelijke kosten. Vanuit deze algemene jeugdmissie levert ZonMw een bijdrage aan het Kennisprogramma Jeugd. Het gaat hierbij met name om de programma's *Zorg voor Jeugd, Preventie, Richtlijnen Jeugdgezondheid* en het voorliggende programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid*.

Op het terrein van diversiteit en in het bijzonder etniciteit kent ZonMw een rijke historie, getuige onder andere het rapport *Bewijs voor Verschil* (Van Veen e.a., 2003), de brochure *Kleurstof* (ZonMw, 2004) en de recent verschenen notitie *Etniciteit en Gezondheid, een signalement* (ZonMw, 2008).

3. Doel van het programma

ZonMw wil met het programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid* in nauwe samenwerking met het Nederlands Jeugdinstituut, NJi, en het RIVM / Centrum Jeugdgezondheid een bijdrage leveren aan het verbeteren van de positie van migrantenkinderen en -jongeren in het jeugdbeleid, aan de vermindering van hun maatschappelijke achterstand en aan het voorkomen van polarisatie en radicalisering. De aandacht voor migrantenkinderen start al voor de geboorte bij het preconceptieadvies en loopt door tot en met de leeftijd van 23 jaar. Met dit programma geven de partners samen uitvoering aan de gelijknamige beleidsbrief van 11 juli 2008.

3.1 Missie van het programma

Voor het programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid* geldt de volgende missie.

Samen met migrantenjeugd en hun ouders
ontwikkelen en implementeren van kennis en vakmanschap
voor en met (semi-)professionals in de jeugdsector
om de ontwikkeling van migrantenjeugd te bevorderen
en veilig te stellen daar waar deze ontwikkeling wordt bedreigd.

Hierbij gaat het om het bevorderen van een gezonde ontwikkeling, waarbij de brede definitie van de wereldgezondheidsorganisatie WHO van 'gezondheid' wordt gehanteerd: fysiek, sociaal en emotioneel welbevinden. De missie vormt de leidraad bij het nader vorm geven aan de verschillende onderdelen van het programma.

Het programma focust op het *preventieve, ontwikkelingsgerichte* jeugdbeleid. Het voorkómen dat de ontwikkeling van jeugd wordt bedreigd, maakt hiervan deel uit, net als het zo vroeg mogelijk signaleren en veiligstellen, daar waar deze ontwikkeling wordt bedreigd. Preventie van polarisatie en radicalisering hoort hier ook bij, voor zover hierop invloed uitgeoefend kan worden vanuit het preventieve, ontwikkelingsgerichte jeugdbeleid. Het opgroeien in een gezinssituatie – met opvoedende volwassenen – biedt voor de meeste kinderen de beste voorwaarden om zich te ontwikkelen tot zo gezond mogelijke en in de maatschappij participerende volwassenen. Dit is een belangrijk uitgangspunt in het programma.

De rechten van het kind – zoals vastgelegd in het VN-verdrag voor de rechten van het kind – dienen hierbij uiteraard te worden gerespecteerd en nageleefd.

Deze missie is ambitieus en gaat uit van een perspectief van zeker acht tot tien jaar. Ontwikkelen, bundelen en verspreiden van kennis en vakmanschap is de kern van deze eerste fase, waarbij ook al in deze fase ruimte en aandacht is gecreëerd om binnen kaders in te kunnen gaan op actuele onderwerpen.

In een volgende fase zal het accent veel sterker kunnen én moeten liggen op implementatie en borging van kennis en vakmanschap in de praktijk van het preventieve, ontwikkelingsgerichte jeugdbeleid.

3.2 Doelstellingen

Op basis van de door de ministers beoogde resultaten van het programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid* en in het licht van de missie van het voorliggende programma, zijn algemene doelstellingen opgesteld. Het gaat hierbij om doelstellingen op het terrein van bundeling en ontwikkeling van interculturele kennis, van versterking van intercultureel vakmanschap en van de versterking van jeugdvoorzieningen met de kennis en vakmanschap die ertoe doen.

- A) Het realiseren van overzicht van de beschikbare interculturele kennis voor praktijk en beleid in de preventieve en ontwikkelingsgerichte jeugdsector waarmee de kansen voor migrantenjeugd toe kunnen nemen, én het dichten van geconstateerde kennislacunes.
- B) Het versterken van intercultureel vakmanschap van professionals actief in de preventieve en ontwikkelingsgerichte jeugdsector.
- C) Het bevorderen dat preventieve en ontwikkelingsgerichte (lokale) jeugdvoorzieningen migrantenjeugd en hun ouders even goed bereiken en binden als autochtone jeugd, waardoor inclusief beleid gelijke kansen biedt aan alle kinderen.

3.3 Reikwijdte en grenzen

De reikwijdte van de te genereren kennis en vakmanschap en de te versterken (lokale) jeugdvoorzieningen kent haar grenzen. Dit geldt ook voor de doelgroep die hier uiteindelijk voordeel van moet hebben. In deze paragraaf staan de definities van de reikwijdte en grenzen van het programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid* beschreven.

Doelgroep: migrantenjeugd en de gezinnen waarin ze opgroeien.

Leeftijd: vanaf circa één jaar voor de geboorte (dus vanaf preconceptieadviesing) tot en met 23 jaar (de leeftijd waarop de meeste jongeren hun opleidingen hebben afgerond en de overstap hebben gemaakt naar zelfstandigheid).

Intelligentie: vanaf licht verstandelijk gehandicapt tot en met hoogbegaafd. Bij preventie en terugdringen van meervoudige risico's wordt dit criterium minder strak gehanteerd.

Gezondheidssituatie: alle migrantenjeugd met of zonder aandoeningen of handicaps.

Herkomst: eerste, tweede of in een aantal gevallen als derde generatie migranten afkomstig uit niet-westerse landen, uit 'nieuwe' migratielanden in Oost-Europa en uit oorlogsgebieden (vluchtelingen / asielzoekers).

Gezondheidsaspecten: de algemene ontwikkeling van kinderen staat in dit programma centraal, waarbij de gezondheidsdefinitie van WHO wordt gehanteerd; het totaal van fysiek, sociaal en mentaal welbevinden.

Preventie: individuele en collectieve preventie gericht op het voorkomen van het ontstaan van (verergering van) problemen op het terrein van de gezonde ontwikkeling van jeugd.

Domeinen: alle domeinen waarin (migranten)kinderen opgroeien en zich ontwikkelen en waar preventief ontwikkelingsgerichte activiteiten (kunnen) plaatsvinden – thuis, op school en vrije tijd. In deze verschillende domeinen kunnen ze te maken hebben met algemene pedagogische basisvoorzieningen (brede school, sport, cultuur), jeugdwelzijnswerk, jeugdgezondheidszorg, (geïndiceerde) jeugdzorg, jeugd-lvg en jeugd-ggz.

Jeugdsector: het totaal van de domeinen.

Beroepsopleidingen: het totaal aan opleidingen op mbo, hbo en (post-)wo-niveau waar professionals, die na afstuderen werkzaam zijn binnen een of meerdere domeinen in de jeugdsector, hun scholing krijgen.

3.4 Programmalijnen

Het programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid* bestaat uit in totaal drie programmalijnen in aansluiting op de gestelde doelen.

- 1) Interculturele Kennis
- 2) Intercultureel Vakmanschap
- 3) Versterking (lokale) Jeugdvoorzieningen

De activiteiten die binnen deze programmalijnen worden uitgevoerd, staan nader toegelicht in het volgende hoofdstuk. Ook de resultaten die deze programmalijnen dienen op te leveren staan daarbij vermeld. Dwars over deze programmalijnen vinden activiteiten op het terrein van communicatie en implementatie plaats, waaronder diverse conferenties en MatchMakersMeetings. De start van het programma vindt plaats op 16 december 2008 met de eerste MatchMakers-Meeting *Diversiteit in het Jeugdbeleid*. Ook monitoring en evaluatie vinden dwars over de programmalijnen plaats.

Voor de ontwikkeling van kennis ligt het primaat bij ZonMw, voor de bundeling en verspreiding van kennis en het versterken van vakmanschap ligt het primaat bij het NJi en het RIVM / Centrum Jeugdgezondheid.

ZonMw, NJi en RIVM / Centrum Jeugdgezondheid zorgen ervoor dat tijdens ontwikkeling en bundeling zo veel mogelijk aan de randvoorwaarden van succesvolle implementatie van kennis en vakmanschap wordt voldaan en werken mee aan monitoring en evaluatie van de verschillende onderdelen.

4. Activiteiten en resultaten

In dit hoofdstuk staat de daadwerkelijke uitvoering van het programma centraal: welke activiteiten vinden er plaats en welke resultaten levert dat op.

4.1 Programmalijn Interculturele Kennis

De programmalijn Interculturele Kennis start met de bundeling en toetsing van bestaande kennis over instrumenten, interventies en werkwijzen in het jeugdbeleid in relatie tot de ontwikkelmogelijkheden van migrantenjeugd. Het gaat om ervaringen en (wetenschappelijke) kennis in Nederland en ook internationaal. Deze bundeling en toetsing wordt uitgevoerd door het NJi samen met het RIVM / Centrum Jeugdgezondheid en relevante kennispartners als Forum, Pharos, Mikado en mogelijk ook E-Quality. Dit levert een publicatie op met inzicht in en kennis over effectieve interventies en zicht op kennislacunes. Onderdeel hiervan is een inventarisatie van 'good practices' (werkwijzen en interventies) met betrekking tot bereik en behoud van migrantengroepen en van effectiviteit; voortbouwend op de inventarisatie van ECO3/Sardes van dit jaar (Beekhoven e.a. 2008). Tevens wordt een kennissynthese uitgevoerd gericht op mogelijkheden voor preventie van polarisatie en radicalisering onder migrantenjeugd door professionals in de jeugdsector, in aanvulling op eerder onderzoek van het COT (COT, 2008). Op basis van deze publicaties in combinatie met een expertmeeting, waarvoor kennisorganisaties uit de jeugdsector en migranten-organisaties worden uitgenodigd, stelt ZonMw een onderzoeksagenda op.

Vervolgens biedt deze programmalijn de mogelijkheid om daar waar lacunes zijn geconstateerd, kennisontwikkeling te entameren. Dit gebeurt enerzijds binnen de kaders van het programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid* in de academische werkplaatsen *Diversiteit in het Jeugdbeleid*, aangevuld met twee oproepen voor kortlopend onderzoek². De oproepen voor kortlopend onderzoek bieden de mogelijkheid om in te gaan op vragen die binnen de academische werkplaatsen niet opgepakt worden, omdat ze bijvoorbeeld niet aansluiten bij de inhoudelijke speerpunten van de werkplaatsen, of omdat ze buiten de regio's vallen waarin de werkplaatsen actief zijn. Vanuit de betrokken ministeries worden voor deze kortlopende onderzoeken prioriteiten aangedragen zoals preventie van eengerelateerd geweld gericht op jongeren en preventie van radicalisering. Daarnaast bestaat de mogelijkheid om onderdelen van de onderzoeksagenda *Diversiteit in het Jeugdbeleid* onder te brengen in aanpalende ZonMw-programma's, waaronder de programma's *Richtlijnen Jeugdgezondheid*, *Preventie en Zorg voor Jeugd*.

Om ontsluiting van kennis te bevorderen, worden de databanken Jeugdinterventies en Lopend Onderzoek van het NJi en het RIVM / Centrum Jeugdgezondheid zodanig aangepast dat kennis bruikbaar voor het werken met

² Deze oproep biedt ook mogelijkheden om tussentijdse vragen vanuit de ministeries te beantwoorden.

migrantenjeugd (nog) beter te vinden is. Voor de databanken Lopend Onderzoek (NOJO), Jeugdinterventies (DEI) en Instrumenten, Richtlijnen en Kwaliteitsstandaarden (DIRK) van het NJi wordt dat gerealiseerd via een efficiënt zoekstelsel. Hierbij wordt gebruik gemaakt van (onderdelen van) de 'meetladder diversiteit interventies' die door het Verwey-Jonker Instituut in 2008 wordt ontwikkeld (Pels e.a., 2008)³. Tevens worden de termen 'polarisatie' en 'radicalisering' als trefwoorden in de databanken opgenomen en wordt de verzamelde kennis ook beschikbaar gesteld via Nuansa, het Kennis- en Adviescentrum Polarisatie en Radicalisering.

Circa tien ontwikkelaars en/of uitvoerders van interventies voor (specifieke doelgroepen van de) migrantenjeugd worden aangespoord om hun interventie(s) voor de Databank Effectieve Jeugdinterventies met in achtname van de Checklist Diversiteit te beschrijven. NJi en RIVM / Centrum Jeugdgezondheid geven prioriteit aan interventies die door of samen met migranten zijn ontwikkeld. De kennispartners zetten in op kwaliteit en een spreiding over regio's, onderwerpen, type interventies (inclusief digitale initiatieven als Hulpmix.nl en Depri-en-dan.nl) en etnische groepen. Hiertoe worden twee landelijke trainingen georganiseerd en vindt intensieve ondersteuning en begeleiding van individuele ontwikkelaars plaats. Deze beschrijvingen kunnen aanleiding zijn om in te zetten op 'kortlopend onderzoek' om indicaties voor effectiviteit van de beschreven interventie in de praktijk te verkrijgen en/of om in te zetten op kortlopende versterking van (lokale) jeugdvoorzieningen (zie paragraaf 4.3). Ook kan dit de basis vormen voor meer uitgebreid wetenschappelijk effectonderzoek via andere kennisontwikkelingsprogramma's.

In het laatste jaar van het programma brengt het NJi samen met de partners betrokken bij de eerste publicatie een geactualiseerd overzicht van beschikbare kennis uit.

Academische werkplaatsen

De belangrijkste 'motor' voor deze programmalijn wordt gevormd door drie regionale academische werkplaatsen *Diversiteit in het Jeugdbeleid*. Het gaat hierbij om drie werkplaatsen die eind 2008 van start gaan. Dit betekent dat een gemeente samenwerking aangaat met een onderzoeks- en opleidingsinstituut, praktijkorganisaties en migrantenorganisaties om gezamenlijk te werken aan kennisontwikkeling die er voor de migrantenjeugd toe doet en die ook overdraagbaar is naar andere regio's.

Het is namelijk onontbeerlijk dat op lokaal en regionaal niveau alle partijen samenwerken aan het verbeteren van de positie van migrantenjongeren in het jeugdbeleid in de praktijk. In de academische werkplaatsen wordt deze alliantie vormgegeven en wordt vanuit de praktijk onderzocht wat wel goed werkt, maar nog niet wetenschappelijk bewezen effectief is te noemen. Door het samenbrengen van universiteiten / hogescholen, jeugdprofessionals en gemeenten, kunnen in de academische werkplaatsen preventieve, ontwikkelingsgerichte werkwijzen op effectiviteit worden onderzocht. Onderzoekers gaan aan de slag met vragen die er in de praktijk toe doen. En de praktijk leert kritischer te kijken

³ Deze meetladder is vooralsnog een theoretisch basisdocument.

naar het eigen werkproces: Worden de methoden en werkwijzen gebruikt die het meeste effect hebben? Deze alliantie versterkt de mogelijkheden om via uitwisseling bestaande opleidingen van nieuwe professionals te versterken. Onderzoekers die vaak ook als docent zijn verbonden aan opleidingen, kunnen opleidingen beter op de praktijk laten aansluiten en ook praktijkprofessionals inschakelen bij het verzorgen van onderwijs. Het concept academische werkplaats is een beproefde methode op het terrein van de publieke gezondheid. Met de beschikbare middelen kunnen drie academische werkplaatsen worden gestart. De kennis die in deze werkplaatsen wordt opgedaan, wordt landelijk verspreid via congressen en publicaties en via de Centra voor Jeugd en Gezin. In 2010 en 2011 vervullen de drie academische werkplaatsen diversiteit zelf ook een actieve rol in de verspreiding van kennis en ervaringen naar andere gemeenten. Waar mogelijk zoeken zij aansluiting bij bestaande lokale initiatieven op het gebied van preventie van polarisatie en radicalisering.

Ter ondersteuning van deze werkplaatsen vraagt ZonMw aan interculturele kenniscentra al dan niet gezamenlijk een voorstel te doen voor de ondersteuning van deze werkplaatsen met behulp van een multi-etnisch coachingsteam. Op het terrein van samenwerking praktijk-wetenschap worden de werkplaatsen gesteund via gezamenlijke bijeenkomsten en mogelijk ook scholingen met de projectleiders van reeds gestarte academische werkplaatsen publieke gezondheid (zie bijlage 6).

ZonMw gaat aan de slag met het verhelderen van een pakket van eisen waaraan samenwerkende partners moeten voldoen om voor hun gezamenlijke activiteiten de term 'academische werkplaats' te kunnen gebruiken. Hierbij worden in elk geval de commissies van de programma's '*Academische Werkplaatsen Publieke Gezondheid*' (9 werkplaatsen), '*Preventiekracht Thuiszorg*' (3 werkplaatsen) en '*Diversiteit in het Jeugdbeleid*' (3 werkplaatsen) betrokken.

Resultaten Interculturele Kennis⁴

- Drie regionale academische werkplaatsen *Diversiteit in het Jeugdbeleid* die een meerjarige samenwerking met elkaar zijn aangegaan, die praktijk-relevante en direct bruikbare kennis opleveren en die gesteund worden door een multi-etnisch coachingsteam.
- Publicatie met inzicht in de kennis over diversiteit in het jeugdbeleid in 2009, en actualisatie in 2011.
- Onderzoeksagenda *Diversiteit in het Jeugdbeleid*, met prioriteiten voor kennisontwikkeling binnen ZonMw-programma's en daarbuiten (2009), opgesteld met input uit beleid, praktijk, wetenschap en migrantenorganisaties en met gebruikmaking van de opgestelde publicaties.
- Uitkomsten van de acht kortlopende onderzoeken naar 'good practices' zijn breed verspreid met het oog op het stimuleren van veldpartijen om de kennis toe te passen.

⁴ De eerste resultaten betreffen de resultaten die staan beschreven in de beleidsbrief Diversiteit in het Jeugdbeleid van 11 juli 2008.

Om de door de ministers gevraagde resultaten en hun aanvullende wensen gericht op de preventie van polarisatie en radicalisering mogelijk te maken en te versterken, zijn de volgende aanvullende programmaresultaten geformuleerd.

- Publicatie op basis van kennissynthese naar de mogelijkheden voor preventie van polarisatie en radicalisering onder migrantenjeugd.
- Publicatie met tips voor het intercultureel maken van (voorstellen voor) jeugdonderzoek onder andere te gebruiken voor volgende subsidierondes van de verschillende ZonMw-programma's waarin jeugdonderzoek plaats kan vinden (2009).
- Minimaal acht kortlopende onderzoeken naar 'good practices' en activiteiten uit het basistakenpakket JGZ. De onderzoeken zijn gericht op het verkrijgen van eerste indicaties voor effectiviteit bij minimaal twee etnische groepen in lijn met de opgestelde onderzoeksagenda *Diversiteit in het Jeugdbeleid* (2011).
- Tien interventies⁵ voor migrantenjeugd (en hun ouders) zijn beschreven en zijn voorgelegd aan de Erkenningscommissie Jeugdinterventies⁶.
- De NJi-databanken DEI, DIRK, NOJO, het webportaal JGZ van het RIVM / Centrum Jeugdgezondheid en de ZonMw-projectenpoort zijn aangepast, waardoor informatie over diversiteit direct en geordend te vinden is voor beleid, praktijk en wetenschap (indien mogelijk geldt dit ook voor de databank Kinder- en Jeugdpsychiatrie).

4.2 Programmalijn Intercultureel Vakmanschap

De activiteiten in deze programmalijn bouwen voort op de bevindingen en producten uit de programmalijn Interculturele Kennis. Het is immers van belang dat het scholingsaanbod met betrekking tot intercultureel vakmanschap gebaseerd is op actuele kennis over het omgaan met migrantenjeugd. Deze programmalijn richt zich zowel op de kwaliteit als de toegankelijkheid van intercultureel scholingsaanbod voor studenten van mbo- en hbo-opleidingen zorg en welzijn en van de universitaire opleidingen Pedagogiek, Psychologie en Arts Maatschappij en Gezondheid (specialisatie Jeugdgezondheidszorg). De programmalijn bestaat uit meerdere trajecten die zich deels parallel afspelen.

Trekker van deze programmalijn is met name het Nederlands Jeugdinstituut samen met het RIVM / Centrum Jeugdgezondheid. Organisatorisch vindt - waar relevant en mogelijk - samenwerking plaats met partners van het Actieplan Professionalisering Jeugdzorg, te weten de beroepsverenigingen NVMW, Phorza, NIP en NVO, de MBO-raad en de HBO-raad, het Landelijk Cliëntenforum en Movisie. Deze partners worden aangevuld met partners die actief zijn binnen de (jeugd) zoals V&VN, AJN, NVK, NVDA (zie bijlage 1 voor toelichting op afkortingen). Ook wordt afgestemd met het project Professionalisering van de Centra voor Jeugd en Gezin, dat vanuit het programmaministerie voor Jeugd en Gezin wordt uitgevoerd.

⁵ Het gaat hierbij om de niet-justitiële interventies in gebruik in de jeugdsector.

⁶ Hierbij is het uiteraard van belang dat er in de erkenningscommissie jeugdinterventies voldoende expertise op het terrein van diversiteit aanwezig is.

Ontwikkeling intercultureel competentieprofiel

In dit traject wordt voortgebouwd op het competentieprofiel voor de jeugdzorgwerker. Verbreding van deze competenties naar de hele jeugdsector is een belangrijke eerste stap. Vervolgens biedt verbijzondering van deze competenties gericht op het werken met migrantenjeugd en hun ouders meer handvatten voor wat professionals in de jeugdsector moeten kennen en kunnen. Hierbij is het van belang kennis, houding en vaardigheden apart te onderscheiden. Bij de beoogde verbreding en verbijzondering wordt voortgebouwd op de inzichten over werkzame factoren en kennis die de programmalijs Intercultureel Vakmanschap oplevert. Daarnaast sluit de programmalijs aan bij eerder ontwikkelde profielen zoals het intercultureel competentieprofiel dat enkele jaren geleden is ontwikkeld voor de ggz (Kramer, 2004) in het kader van het Actieplan Interculturalisatie van GGZ Nederland. Ook het Actieplan Polariseren en Radicaliseren besteedt aandacht aan competentieontwikkeling van professionals. Dit kan elkaar versterken.

Verder is er aandacht voor managersvaardigheden die een bijdrage bieden aan de implementatie van intercultureel werken. Dit traject wordt bij voorkeur uitgevoerd in samenwerking met Movisie-Beroepsontwikkeling. Samenwerking met onder meer jeugd en ouders, migrantenorganisaties, beroepsverenigingen en werkgeversorganisaties is ook in deze programmalijs essentieel.

Ontwikkeling en actualisatie van opleidingsaanbod interculturele competenties

Investeren in interculturele competenties binnen de opleidingen is van groot belang voor het afleveren van beroepskrachten met voldoende kwaliteit op dit gebied. Hier hoort ook kennis bij over de gezondheidstoestand van migrantenkinderen / -gezinnen en vaardigheden op het terrein van interculturele communicatie. Zowel voor de mbo- en hbo-opleidingen zorg en welzijn als bij de universitaire opleidingen Pedagogiek, Psychologie en Arts Maatschappij en Gezondheid worden interculturele opleidingsmodules ontwikkeld. In hoeverre dit nog nodig is voor PABO's, lerarenopleidingen en CIOS/ALO opleidingen wordt nagegaan. Bij de hbo-opleidingen vindt dit plaats door aanbesteding bij een Consortium van Hogescholen, waarna de resultaten breed beschikbaar komen voor andere hbo-opleidingen. Voor de mbo-opleidingen gaat de Commissie Welzijn na of en op welke wijze vorm gegeven kan worden aan de actualisatie van het onderwijsaanbod. Voor de universitaire opleidingen wordt gezocht naar vergelijkbare ingangen. De ontwikkeling van opleidingstrajecten voor de diverse opleidingen wordt onderling afgestemd.

Inventarisatie en kwaliteitsbeoordeling na- en bijscholing

Op basis van een inventarisatie van huidig na- en bijscholingsaanbod gericht op diversiteit wordt duidelijk welk kwalitatief goed aanbod beschikbaar is en waar lacunes zijn. Hierbij wordt ook expliciet gekeken naar scholingsmogelijkheden voor 'frontlinie' vrijwilligers en professionals. Er worden toetsingscriteria ontwikkeld waarmee de opleidingen op kwaliteit beoordeeld kunnen worden. Afstemming vindt plaats met de accreditatiecriteria van de beroepsverenigingen. Daarbovenop worden door NJi en RIVM / Centrum Jeugdgezondheid samen met onder andere werkgevers en inhoudelijk experts aanvullende toetsingscriteria ontwikkeld.

Dit biedt de mogelijkheid om een korte beschrijving op te stellen van de inhoudelijke kwaliteit van de trainingen. Voor zover mogelijk wordt hierbij aangesloten bij de 'meetladder diversiteit interventies' zoals in het kader van de beleidsbrief *Diversiteit in het Jeugdbeleid* ontwikkeld is door het Verwey-Jonker Instituut (Pels e.a., 2008). De kwalitatief goed beoordeelde trainingen worden digitaal gepresenteerd. Werkgevers die hun medewerkers laten scholen in één van de kwalitatief goed bevonden c.q. erkende scholingen ontvangen hierbij gedurende de projectperiode korting op de kosten van de scholingen. In het kader van dit traject vindt afstemming plaats met de beroepsverenigingen.

Actualisatie bestaande na- en bijscholing

De resultaten van de eerste programmalijn, het interculturele competentieprofiel en de toetsingscriteria bieden ook een kader voor het actualiseren van bestaande opleidingen. Aanbieders van geaccrediteerde scholing die hun aanbod inhoudelijk willen optimaliseren worden hiertoe in de gelegenheid gesteld. Hiermee bevordert het programma dat de na- en bijscholing volgens de laatste stand van de kennis plaats vindt. Dit traject wordt waar mogelijk verbonden met de actualisatie van de opleidingsmodules bij de mbo-, hbo- en universitaire opleidingen.

Stimulering deelname aan interculturele na- en bijscholing

Aanbod creëert niet altijd vraag. Het is de verwachting dat er meer nodig is, dan enkel zorgen dat er goede interculturele na- en bijscholingen worden aangeboden aan professionals in de jeugdsector. Met koepelorganisaties als de MO-Groep, ActiZ en GGD Nederland wordt nagegaan welke prikkels het beste werken om werkgevers te stimuleren om meer professionals in de jeugdsector bij te laten scholen op interculturele competenties. Uitvoering vindt plaats vanaf de tweede helft van 2010 als er naar verwachting voldoende goed intercultureel na- en bijscholingsaanbod in beeld is gebracht en waar nodig is verbeterd.

Resultaten Intercultureel Vakmanschap

- Een intercultureel competentieprofiel van jeugdprofessionals in zorg en welzijn is opgesteld in samenwerking met beroepsverenigingen en migrantenorganisaties. Het gaat hierbij om competenties waarmee professionals daadwerkelijk contact kunnen maken met migranten, zodanig dat problemen wederzijds goed worden begrepen en interventies op effectieve wijze voor deze personen worden toegepast en kunnen omgaan met specifieke problematiek zoals eengerelateerd geweld en radicalisering en polarisatie.
- De ontwikkeling en actualisatie van scholing in interculturele competenties binnen opleidingen voor toekomstige jeugdprofessionals in zorg en welzijn op mbo-, hbo- en wo-niveau is gerealiseerd.
- Een inventarisatie, beoordeling en versterking van bestaand bij- en nascholingsaanbod gericht op interculturele competenties van jeugdprofessionals in zorg en welzijn is gerealiseerd
- Vakkennis op het gebied van interventies en ervaringen vanuit 'good practices' zijn opgenomen in de curricula van de opleidingen.

Om de door de ministers gevraagde resultaten mogelijk te maken en te versterken, zijn de volgende aanvullende programmaresultaten geformuleerd.

- Een kwalitatief goed aanbod is voor professionals beschikbaar van na- en bijscholing gericht op interculturele competenties; het aanbod is toegankelijk via databanken waaronder de DANS.
- Deelname door professionals in de jeugdsector aan erkende bij- en nascholing op het terrein van diversiteit is toegenomen⁷.
- Start van inbedding in opleidingsbeleid van de branche-organisaties actief in de jeugdsector en in de curricula van opleidingen voor jeugdprofessionals.

4.3 Programmalijn Versterking (lokale) Jeugdvoorzieningen

Ter versterking van het lokale jeugdbeleid en de jeugdvoorzieningen die lokaal actief zijn – uiteenlopend van algemene voorzieningen als jeugdbuurtwerk, sport, scouting en muziek tot opvoedingsondersteuning vanuit de Centra voor Jeugd en Gezin en behandeling vanuit de geïndiceerde jeugdzorg als het echt niet meer gaat – is het nodig om kennis en vakmanschap te combineren met de (veelal impliciete) kennis en ervaring uit de praktijk. In deze programmalijn moeten de lokale vruchten worden geplukt van de programmalijnen Interculturele Kennis en Intercultureel Vakmanschap. Om de wisselwerking tussen de programmalijnen te versterken, vindt monitoring plaats van de wijze waarop diversiteit is ingebed in het lokale jeugdbeleid en communicatie over de stappen die worden gezet en resultaten die worden geboekt. Extra inzet is er voor de implementatie van resultaten die ertoe doen.

Specifieke aandacht in deze programmalijn gaat uit naar:

- het bevorderen van de interculturalisatie van de Centra voor Jeugd en Gezin;
- de versterking van frontlinieprojecten als vangnet voor die migrantengezinnen die door de reguliere voorzieningen niet worden bereikt, dan wel als brug naar deze reguliere voorzieningen toe waar nodig;
- participatie van migranten jeugd en hun ouders in het preventieve jeugdbeleid c.q. de preventieve zorg voor jeugd.

Voor de Centra voor Jeugd en Gezin wordt de algemene CJG-gereedschapskist aangevuld met een specifiek hoofdstuk gericht op interculturalisatie van het CJG en trainingen in het gebruik van dit gedeelte van de CJG-gereedschapskist. Voor zover de kennissynthese polarisatie en radicalisering daartoe aanleiding geeft, zal in deze module en bijbehorende trainingen ook aan deze onderwerpen aandacht worden besteed. Dit geldt ook voor de preventie van eengerelateerd geweld bij migrantenjongeren. De inhoud en de trainingen zijn gebaseerd op de ervaringen van Pharos met de eerste CJG-pilots gericht op interculturalisatie. Deze gereedschapskist bevat praktische en laagdrempelige handreikingen voor de inrichting, organisatie en werkwijze van CJG's. Het is de bedoeling dat de kennis over effectieve werkwijzen en aanpakken breed wordt verspreid onder gemeenten. In de gereedschapskist, die in schriftelijke en digitale vorm beschikbaar is, worden de resultaten opgenomen van de pilots interculturalisatie, die nu worden uitgevoerd bij CJG's in de gemeenten Nieuwegein, Zaanstad en Rotter-

⁷ Op basis van de huidige kennis is het helaas niet mogelijk om deze resultaten SMARTer te formuleren. De startsituatie is namelijk niet helder.

dam. De ervaringen van deze pilots worden zo ontsloten voor alle Nederlandse gemeenten.

Versterking van frontlinieprojecten vindt plaats op basis van de resultaten van het project 'De frontlinie versterken. Interculturele methodieken in het voorportaal van de jeugdzorg van het Verwey-Jonker Instituut' (De Gruijter en Tan, 2008). ZonMw verwacht dat deze resultaten begin 2009 beschikbaar zijn.

De succesvolle ervaringen van ZonMw en Fonds PGO met de financiering van acht projecten in Nederland gericht op meer participatie en een sterkere positie van migranten in de gezondheidszorg (Tonk, 2008) zijn aanleiding om een soortgelijke strategie in te zetten in het preventieve jeugdbeleid.

Zowel voor de versterking van interculturalisatie van CJG's als voor de versterking van frontlinieprojecten en participatieprojecten worden kortlopende subsidies beschikbaar gesteld via twee subsidierondes. De resultaten van de projecten uit beide ronden worden geanalyseerd met specifieke aandacht voor onder andere de rol van het management bij de implementatie van nieuwe kennis, succes- en faalfactoren die een rol spelen en de consequenties voor intercultureel personeelsbeleid.

Resultaten Versterking (lokale) Jeugdvoorzieningen

- Aan de algemene gereedschapskist voor Centra Jeugd en Gezin wordt in 2009 een module diversiteit toegevoegd en beschikbaar gesteld aan alle CJG's in Nederland.
- Versterking van minimaal tien frontlinieprojecten en overdracht van kennis hierover aan andere regio's. Het gaat hierbij om personen en organisaties die met een informeel en laagdrempelig aanbod een brugfunctie vervullen tussen moeilijk bereikbare (migranten)groepen en de geïnstitutionaliseerde hulp- en dienstverlening (zie begrippenlijst). De resultaten van deze projecten worden online gebundeld in een kennissynthese frontlinie.

Om de door de ministers gevraagde resultaten mogelijk te maken en te versterken, zijn de volgende aanvullende programmaresultaten geformuleerd.

- Realisatie van zes kleinschalige, regionale projecten met als doel de positie van migranten in de jeugdsector te versterken door participatie te stimuleren. Het gaat hierbij om projecten waarbij zowel informele migrantengroepen als reguliere instellingen betrokken zijn. Ook de resultaten van deze projecten worden online gebundeld en geanalyseerd.

4.4 Communicatie & Implementatie

Het programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid* is erop gericht om kansen voor alle migrantenkinderen en -jongeren in het jeugdbeleid te vergroten. Dat is alleen mogelijk als de resultaten uit de projecten binnen dit programma breed worden verspreid en – daar waar effectief – ook doelmatig in de praktijk worden ingevoerd. Dit betekent nadrukkelijk dat resultaten en inzichten uit de regio's waarin academische werkplaatsen actief zijn, ook in andere regio's te gebruiken moeten zijn. De academische werkplaatsen *Diversiteit in het Jeugdbeleid* zijn de

voorlopers waarin wetenschap, beleid en praktijk gezamenlijk een stap verder zetten om structurele kennisontwikkeling en bijbehorende versterking van lokale jeugdvoorzieningen vorm en inhoud te geven. Deze werkplaatsen worden daarom gevraagd in 2010/2011 twee andere regio's te adopteren en proactieve uitwisseling van kennis en ervaringen te organiseren. Een multi-etnisch coachingsteam ondersteunt dit proces.

Bij de programmalijn Intercultureel Vakmanschap is het van belang om opleidingen op universitair, hbo- en mbo- niveau bij het programma te betrekken en lectoraten / kenniskringen een rol te geven. De reeds bestaande samenwerkingsrelaties binnen de hbo-wereld worden hiervoor benut. De relatie met het mbo-onderwijsveld wordt verder opgebouwd.

De programmalijn Versterking (lokale) Jeugdvoorzieningen heeft een sterk implementatiekarakter. Cruciaal is het aanbrengen van samenhang tussen deze programmalijn en de beide andere lijnen. Het absorberend vermogen van het veld vormt een belangrijk vertrekpunt. Dit vermogen kan worden vergroot door het vroegtijdig en adequaat betrekken van veldpartijen, door goede prikkels en begeleiding en door het benutten en versterken van de reeds bestaande infrastructuur.

Het programma als geheel kent nogal wat doelgroepen voor wie de resultaten van betekenis zijn. Belangrijkste doelgroepen, naast vanzelfsprekend de migranten-jeugd, zijn de onderzoekers en andere deelnemers van projecten en de professionals waarop de onderzoeksactiviteiten gericht zijn. Ook gemeenten, (migranten-)organisaties, kennisinstellingen, en opleiders behoren tot de doelgroep van dit programma. Veel communicatie- en implementatieactiviteiten richten zich op maat op deze doelgroepen. De partners die betrokken zijn bij dit programma stemmen hierover regelmatig af en gaan uit van een gezamenlijk op te stellen communicatieplan.

In dit communicatieplan worden verschillende congressen en ontmoetingen opgenomen. Op 13 maart 2009 vindt het kenniscongres Jeugd in Onderzoek plaats, waar ook *Diversiteit in het Jeugdbeleid* een onderdeel zal zijn. Ditzelfde geldt voor het Nationaal Congres Opvoedingsondersteuning van 2010. Daarnaast organiseren de partners samen met de MOgroep nog in 2009 de manifestatie Jeugdzorg Zo! met diversiteit als centraal thema en dragen de partners bij aan het jaarlijkse vakcongres JGZ van het RIVM / Centrum Jeugdgezondheid. In 2010 staat diversiteit centraal op het congres Jeugd in Onderzoek. In aanvulling hierop worden jaarlijks vier regionale uitwisselingen met gemeenten, projectleiders en jeugdvoorzieningen georganiseerd.

ZonMw, NJi en RIVM / Centrum Jeugdgezondheid informeren de diverse doelgroepen zo helder en transparant mogelijk over het programma, vanaf het doen van oproepen voor het indienen van aanvragen tot het informeren over de resultaten. Dit gebeurt via de eigen kanalen zoals www.zonmw.nl, www.nji.nl en www.rivm.nl, de ZonMw-uitgaven Mediator en PrePost, de ZonMw-nieuwsmail, de nieuwsbrief Jeugd van het NJi, het kenniskatern van Jeugd&Co en de JGZ-nieuwsbrief van het RIVM / Centrum Jeugdgezondheid evenals via vakmedia en nieuwsbrieven. Waar mogelijk en gewenst geeft ZonMw via de uitvoering van

kennissyntheses en in samenwerking met praktijkwerkers en beleidsmakers de resultaten van het programma een grotere betekenis voor de praktijk (Van Kammen e.a., 2007).

Onderzoekers, ontwikkelaars, opleiders en andere leden van projectgroepen hebben ook zelf een aandeel in de communicatie- en implementatie van de resultaten van dit programma. Al bij het indienen van projectvoorstellen is er de eis aan de indieners dat zij aangeven hoe zij professionals en andere doelgroepen over hun activiteiten en resultaten informeren en vakmanschap bevorderen.

Wil een succesvolle implementatie ook op termijn nog effectief zijn, dan is structureel kennismanagement een vereiste. Eenmaal verworven competenties hebben de neiging te verwateren of juist te verstarren als zij niet onderhouden worden. Het unieke karakter van elke concrete situatie in de zorg- en dienstverlening aan jeugdigen en hun ouders vereist bovendien het vermogen die competenties dynamisch en flexibel te gebruiken. Daarbij moet ook rekening gehouden kunnen worden met relevante wijzigingen in de doelgroep of subdoelgroepen over een wat langere periode. Met het oog op het behoud van de resultaten van dit programma, worden daarom tevens suggesties gedaan voor vormen van structureel kennismanagement. Deze zullen worden verspreid via bijeenkomsten, publicaties, folders en websites. Tevens wordt een helpdesk ingericht voor opleiders die met de nieuwe opleidingsmodules aan de slag gaan. Een tweede helpdesk wordt gericht op organisaties, die hun medewerkers hebben bijgeschoold, om hen te helpen bij het vasthouden van het geleerde in de praktijk.

Resultaten Communicatie & Implementatie

- MatchMakersMeeting *Diversiteit in het Jeugdbeleid* in 2008 als startbijeenkomst van het programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid*.
- Op drie nationale vakcongressen voor professionals in de jeugdsector staat diversiteit centraal;
- In de periode 2009-2011 vinden jaarlijks vier regionale uitwisselingen plaats voor gemeenten, jeugdvoorzieningen, opleiders en kennisorganisaties gericht op kennisontwikkeling en -verspreiding.

Om de door de ministers gevraagde implementatie van resultaten mogelijk te maken en te versterken, zijn de volgende aanvullende programmaresultaten geformuleerd.

- Realisatie van minimaal twintig publicaties in vakbladen voor jeugdprofessionals over een resultaat of meerdere resultaten van het programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid*.
- De drie academische werkplaatsen hebben ieder twee regio's geadopteerd waarmee kennis en ervaring worden uitgewisseld en resultaten worden toegepast.
- Sleutelpartijen op het gebied van onderzoek, opleiding en praktijk hebben afspraken gemaakt over de kennis- en implementatiestructuur.
- Kennissynthese resultaten programmalijs Versterking (lokale) Jeugdvoorzieningen.

4.5 Monitor *Diversiteit in het Jeugdbeleid*

Losstaand van de programmalijnen vindt monitoring plaats van de mate waarin diversiteit deel uit maakt van het reguliere lokale, provinciale en landelijke jeugdbeleid. Hiertoe wordt een eerste meting in 2008/2009 uitgevoerd, gevolgd door een tweede meting in 2011. Deze metingen zijn bedoeld als opstapjes naar metingen in 2014 en 2017 wanneer de effecten van de inspanningen op het onderhavige terrein breed tot uiting moeten komen. Deze monitor is dus niet bedoeld om de effectiviteit van dit eerste programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid* te meten.

De monitor *Diversiteit in het Jeugdbeleid* kijkt zowel naar de preventieve, ontwikkelingsgerichte jeugdvoorzieningen als naar beschikbare relevante kennis. Wat betreft de jeugdvoorzieningen kijkt de monitor naar het percentage migranten in het personeelsbestand, het bereik van de instellingen onder migranten (in vergelijking tot het bereik onder autochtone groepen) en het gebruik van werkwijzen van bewezen waarde voor migranten⁸. Daarnaast wordt in de monitor ook het aantal effectieve interventies en beschikbare meetinstrumenten c.q. vragenlijsten gevalideerd voor migranten opgenomen. Hierbij wordt uitgegaan van de interventies en de instrumenten die zijn opgenomen in de NJi-databanken DEI en de DIRK.

⁸ In de nulmeting van de monitor zal dit nog niet goed uitgewerkt kunnen zijn, aangezien de kennis hierover uit de programmalijn Interculturele Kennis nog niet beschikbaar is.

5. Management en organisatie

Het programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid* is een zelfstandig programma, naast de ZonMw-programma's *Preventie, Academische Werkplaatsen Publieke Gezondheid, Richtlijnen Jeugdgezondheid* en *Zorg voor Jeugd*. Het programma wordt begeleid door een programmacommissie. Inhoudelijke afstemming vindt plaats in het kader van het kennisprogramma Jeugd met het Nederlands Jeugdinstituut, NJi, en RIVM / Centrum Jeugdgezondheid. Hierbij wordt een beroep gedaan op de expertise vanuit interculturele kennisorganisaties als Pharos, Forum, E-Quality, Mikado en het Verwey-Jonker Instituut. De wijze waarop dit beroep gestalte krijgt, is onderwerp van nadere uitwerking. De samenstelling van de programmacommissie en van het kennisprogramma Jeugd, alsmede de bureaubezetting van ZonMw ter ondersteuning, vindt u in bijlage 4.

5.1 Rol en taakomschrijving programmacommissie

Voor de uitvoering van het programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid* heeft het bestuur van ZonMw een programmacommissie *Diversiteit in het Jeugdbeleid* geïnstalleerd. De leden van de programmacommissie zijn op persoonlijke titel en op basis van hun eigen expertise benoemd. Het bestuur van ZonMw is eindverantwoordelijk. Tijdens de vergaderingen van de commissie treden medewerkers van de ministeries voor Jeugd en Gezin en voor Wonen, Wijken en Integratie op als waarnemer voor de opdrachtgevers. Zowel in de samenstelling van de commissie als in de secretariële ondersteuning streeft ZonMw naar personele unies met de programma's *Zorg voor Jeugd* en *Academische Werkplaatsen Publieke Gezondheid* om een optimale verbinding met deze programma's te realiseren.

De programmacommissie adviseert het bestuur van ZonMw over de uitvoering van het programma. De commissieleden worden bekend verondersteld met de in het programma betrokken sectoren en doelgroepen. Tevens verwacht ZonMw enthousiasme over het initiatief om verbeteringen in het ontwikkelings- en risicogericht jeugdbeleid voor migrantenjeugd voor elkaar te krijgen, en deskundigheid waar het gaat om het bewerkstelligen van veranderingen.

De taakomschrijving van de programmacommissie luidt als volgt.

- Zorgdragen voor de opstelling van het programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid* met input van NJi, RIVM / Centrum Jeugdgezondheid en ZonMw, inclusief aanvullende programmateksten.
- Zorgdragen voor de programmering, prioritering en financiering van projecten gericht op de doelstellingen van het programma.
- Bewaken van de voortgang van het programma en de samenhang tussen programma-activiteiten.
- Periodiek evalueren en bijstellen van het programma mede op aangeven van de opdrachtgevers, zowel gedurende de looptijd als na afloop.
- Realiseren van afstemming en waar wenselijk samenwerking met andere preventieve en ontwikkelingsbevorderende (jeugd)programma's van ZonMw.

- Realiseren van afstemming en waar mogelijk samenwerking met het Actieplan Professionalisering Jeugdzorg en met de Richtlijnenadviescommissie van het RIVM / Centrum Jeugdgezondheid (RAC).

5.2 Werving en beoordeling projectvoorstellen

Voor de werving en beoordeling van projectvoorstellen hanteert ZonMw in dit programma twee vormen. De eerste vorm, zoals toegepast bij de oproep academische werkplaatsen *Diversiteit in het Jeugdbeleid*, betreft een open oproep waarbij elke geïnteresseerde organisatie die aan de gestelde voorwaarde denkt te kunnen voldoen een voorstel mag indienen. De tweede vorm betreft een oproep op uitnodiging, zoals grotendeels bij het versterken van intercultureel vakmanschap van toepassing is. Hierbij bepaalt ZonMw vooraf welke organisatie(s) al dan niet in concurrentie een uitnodiging ontvangen om voor een bepaald onderdeel een voorstel in te dienen.

Zowel bij open oproepen als oproepen op uitnodiging, worden de ontvangen voorstellen getoetst aan de subsidievoorwaarden van ZonMw en aan de inhoud van de oproep. Bij voorstellen boven een bedrag van € 50.000,- vraagt ZonMw aan ten minste twee externe referenten om de kwaliteit van het voorstel te beoordelen. Een aanvrager wordt in de gelegenheid gesteld hierop een repliek te schrijven. De programmacommissie bepaalt vervolgens de relevantie van het voorstel binnen het programmakader en beoordeelt de kwaliteit aan de hand van de beoordelingen van de referenten en het door de aanvragers daarop geformuleerde wederhoor. De beoordeling is vastgelegd in een schaal. Bij relevantie bestaat de schaal uit de waarden 'zeer relevant', 'relevant', 'matig relevant' of 'niet relevant'. De kwaliteit wordt uitgedrukt in de waarden 'goed', 'voldoende', 'matig' of 'onvoldoende' (zie Procedures ZonMw).

Zowel bij de beoordeling van voorstellen voor de uitvoering van academische werkplaatsen *Diversiteit in het Jeugdbeleid* (najaar 2009) als bij de beoordeling van kortlopende versterking jeugdvoorzieningen, vraagt ZonMw naast referenten ook advies aan een nog samen te stellen panel met migrantenjeugd en een panel met migrantenouders.

Subsidieaanvragen kunnen worden gehonoreerd als relevantie en kwaliteit tenminste 'voldoende' zijn. Bij concurrerende voorstellen vindt prioritering plaats aan de hand van bijgevoegde prioriteringsmatrix. Als er meer voorstellen over hetzelfde onderwerp zijn ingediend, wordt alleen het hoogst scorende gehonoreerd, ongeacht het feit dat de andere voorstellen in principe ook honorabel zijn. Voor voorstellen in categorie 3 en 6 betekent dit dat zij enkel voor honorering in aanmerking komen na bijstelling op kwaliteit. Voorstellen in andere categorieën komen niet voor honorering in aanmerking.

In deze prioriteringsmatrix wordt ingezet op het (kunnen) honoreren van de meest relevante voorstellen voor het programma. Voorstellen die wel zeer relevant zijn, maar matig van kwaliteit worden beoordeeld, krijgen daarom een herstel-mogelijkheid. Dit is een belangrijk verschil met veel andere ZonMw programma's

waar voorstellen met een beoordeling 'relevant' en 'zeer goede kwaliteit' de voorkeur krijgen boven voorstellen met de beoordeling 'zeer relevant' en 'matig'.

Relevantie Kwaliteit	Ze er Relevant	Relevant	Matig Relevant	Niet Relevant
Goed	1	4	-	-
Voldoende	2	5	-	-
Matig	3	6	-	-
Onvoldoende	-	-	-	-

Van deze algemene lijn kan op onderdelen worden afgeweken. De tekst van desbetreffende oproep op de subsidiekalender is daarbij leidend.

5.3 Samenhang met het kennisprogramma Jeugd en met andere kennispartners

Het NJi en het RIVM / Centrum Jeugdgezondheid zijn de partners van ZonMw in het Kennisprogramma Jeugd. ZonMw heeft in dit kennisprogramma de taak om kennis te ontwikkelen. NJi en RIVM / Centrum Jeugdgezondheid hebben de taak om kennis te verzamelen, valideren, verrijken en verspreiden, waarbij het RIVM / Centrum Jeugdgezondheid op het terrein van de JGZ ook een regietaak heeft ten aanzien van de implementatie en kennis voor de JGZ

In het kader van het Kennisprogramma Jeugd hebben ZonMw, het NJi en het RIVM / Centrum Jeugdgezondheid afspraken gemaakt over een Kennisplatform Jeugd. Het Kennisplatform Jeugd is sinds begin 2008 actief en komt twee keer per jaar bijeen. Het platform moet als klankbord fungeren voor de drie kennispartners. Voor ZonMw betekent dit een klankbord voor de programma-commissies *Zorg voor Jeugd*, *Diversiteit in het Jeugdbeleid*, *Preventie* en *Richtlijnen Jeugdgezondheid*. Het betreft een opiniërend overleg. Daarnaast beoogt ZonMw met het delen van informatie over de voortgang van deze programma's in het Kennisplatform Jeugd het draagvlak voor praktisch bruikbare kennisontwikkeling te vergroten, onder andere via het meedenken over deskundigheidsbevordering, matching van onderzoek en praktijk, afspraken over deelname aan onderzoek, et cetera. Ditzelfde geldt voor het draagvlak voor de implementatie van erkende scholingen en bewezen effectieve interventies en richtlijnen met meerwaarde voor migrantenjeugd.

Door met het NJi en het RIVM / Centrum Jeugdgezondheid een kennisplatform te installeren, wordt gezamenlijk invulling gegeven aan het VWS-Kennisprogramma Jeugd en versnippering van adviesvragen door de kennisinstututen aan de veldpartners voorkomen. Leden van het kennisplatform zijn koepels van praktijkorganisaties en zorgaanbieders (denk aan MOGroep, ActiZ, GGD Nederland en GGZ Nederland), beroepsverenigingen (denk aan AJN, NIP, NVK, NVMW, NVDA, NVPG, Phorza, BOKA, etc.) en cliëntenorganisaties (denk aan Nationale Jeugdraad, Nationale Gezinsraad, NCPF, Landelijk Cliëntenforum Jeugdzorg). Afhankelijk van het onderwerp kunnen ook andere kennispartners,

zoals partners op het terrein van diversiteit, voor deelname aan dit kennisplatform worden uitgenodigd. Dit was onder andere aan de orde bij het Kennisplatform Jeugd van 30 oktober 2008. Forum, Mikado en Pharos waren hierbij aanwezig.

Vanuit het kennisprogramma Jeugd willen de kennispartners een beroep kunnen doen op specifieke expertise op het terrein Diversiteit. De meest vooraanstaande interculturele kennisorganisaties worden hieronder nader toegelicht .

Pharos

Pharos is het landelijk kennis-, en adviescentrum op het terrein van migranten, vluchtelingen en gezondheid. Het Programma Jeugd van Pharos richt zich daarbij op de bevordering van een gezonde ontwikkeling van migrantenjeugd en van een goed bereik en aansluiting van voorzieningen bij deze groep. Zij doet dit door instanties en professionals binnen de jeugd(gezondheids)zorg toe te rusten met de benodigde kennis en middelen. Pharos werkt daarbij nauw samen met de migranten en professionals zelf en borgt het wetenschappelijk gehalte via de onlangs opgerichte academische werkplaats. Zo ondersteunt Pharos zes gemeenten bij de toerusting van multiculturele Centra voor Jeugd en Gezin; doet zij onderzoek naar de geschiktheid van bestaande vroegsignaleringsinstrumenten en (opvoedings)interventies bij migrantenjeugd en ouders en past deze zo nodig aan. Daarbij ontwikkelt zij – daar waar lacunes ontstaan – nieuwe interventies binnen de zorg, welzijn en onderwijs. Ook verzorgt Pharos-jeugd jaarlijks trainingen, lezingen en publicaties.

Forum – instituut voor multiculturele ontwikkeling

Forum is een onafhankelijk kennisinstituut op het terrein van multiculturele vraagstukken vanuit het perspectief van de democratische rechtsstaat, sociale cohesie en gedeeld burgerschap. In de periode 2005-2007 heeft Forum ervaring opgedaan met het werken met interventieteams die gemeenten gevraagd en ongevraagd van advies voorzagen op de terreinen 'veiligheid & jeugd', 'interetnische spanningen' en 'toegankelijkheid' (Forum, 2007). Deze interventieteams zijn inmiddels opgegaan in een interactieteam. Dit team opereert onafhankelijk en is samengesteld uit experts die hun bijdrage op persoonlijke titel leveren. Forum is sterk in onder andere het lokaal begeleiden van interculturalisatieprojecten.

Verwey-Jonker Instituut

Het Verwey-Jonker Instituut is een onafhankelijk onderzoeksinstituut voor advies en innovatie op sociaal-maatschappelijk terrein in Utrecht. Zij biedt opdrachtgevers bruikbare en wetenschappelijk onderbouwde antwoorden op sociaal-maatschappelijke vragen. Aan het Verwey-Jonker Instituut is vooruitlopend op het voorliggende programma door het ministerie van VROM/WWI de opdracht verstrekt om een interculturele meetladder te ontwikkelen voor de beoordeling van de mate waarin instrumenten en interventies (ook) effectief zijn voor verschillende migrantengroepen. Het is daarbij de bedoeling dat deze meetladder nog voor het einde van 2008 wordt opgeleverd. De toepassing van de meetladder zal in dit programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid* voor zover mogelijk worden ingebed in de beoordelingssystematiek van de erkenningscommissie jeugdinterventies, waar nodig met ondersteuning van het Verwey-Jonker Instituut.

Het Verwey-Jonker Instituut levert tevens een bijdrage aan de versterking van projecten 'van onderop' ofwel de zogenaamde 'frontlinie' projecten. Dit zal in het kader van het programma een vervolg dienen te krijgen.

Movisie

Movisie werkt voor en met overheden, burgerinitiatieven, vrijwilligers- en professionele organisaties met als doel de participatie en de zelfredzaamheid van burgers te bevorderen. Diversiteitsbeleid draagt bij aan verbetering van de toegankelijkheid en de kwaliteit van de dienstverlening van maatschappelijke organisaties en gemeenten. Movisie bundelt de beschikbare kennis en expertise bij vraagstukken op het terrein van diversiteit en vanuit dat oogpunt wordt samenwerking gezocht. Movisie besteedt momenteel aandacht aan de succes- en faalfactoren van diversiteitsbeleid bij maatschappelijke organisaties en gemeenten. Movisie is ook als partner betrokken bij het Actieplan Professionalisering Jeugdzorg en speelt vanuit dat perspectief ook een rol bij de programmaliijn Intercultureel Vakmanschap Jeugd.

Mikado

Mikado is het landelijk kenniscentrum voor interculturele zorg. Mikado adviseert en helpt bij het toegankelijk maken en houden van zorg voor iedereen, ongeacht etnische of culturele achtergrond. Als kenniscentrum vormt Mikado een toegangspoort tot interculturele kennis, expertise en informatie, gebaseerd op jarenlange ervaring met interculturalisatie en kennis uit de praktijk van diverse zorgsectoren. Mikado ondersteunt en faciliteert niet alleen wetenschappelijk onderzoek, maar legt ook praktijkkennis vast in publicatiereeksen, zoals Good Practices, over empowerment van allochtone jongeren en functionele gezinstherapie voor jeugdige veelplegers. Ook in het tijdschrift Cultuur Migratie Gezondheid verschijnen regelmatig artikelen over jeugd. Intensieve samenwerking met onder andere jeugd ggz-instellingen, kenniscentra, specialisten, jeugdhulpverleners, cliënten en wetenschappers op nationaal en internationaal niveau kenmerkt de Mikado-werkwijze.

E-Quality

E-Quality is het kenniscentrum voor emancipatie, gezin en diversiteit. Het centrum geeft informatie en adviezen aan de overheid en maatschappelijke organisaties. E-Quality heeft diverse themadossiers samengesteld met relevantie voor het programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid* zoals 'diversiteit' en 'discriminatie'.

Nuansa

Nuansa is het kennis- en adviescentrum Polarisation en Radicalisering van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Nuansa geeft advies en bundelt kennis over alle typen radicalisering en polarisatie, zoals extreemrechts, islamitisch radicalisme en dierenrechtenactivisme. Het centrum bestaat uit adviseurs met kennis over polarisatie en radicalisering. De focus van het expertisecentrum ligt vooral op eerdere stadia van polarisatie, zoals interetnische spanningen, incidenten met jongerengroepen en conflicten tussen bevolkingsgroepen. Nuansa is in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken opgezet in het kader van het Actieplan Polarisation en Radicalisering 2007 - 2011.

5.4 Samenhang met andere ZonMw-programma's

Het uitvoeringsprogramma *Diversiteit in het Jeugdbeleid* maakt deel uit van het cluster Jeugd binnen ZonMw. Naast het programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid* bestaat dit cluster uit het programma *Zorg voor Jeugd* (2007-2013), Richtlijnen Jeugdgezondheid (2007-2012) en de deelopdrachten *Effectieve Jeugdzorg* (2005-2009), *Effectiviteitsonderzoek Impuls Opvoed- en Gezinsondersteuning* (2006-2010), *Ouders van tegendraadse jeugd* (2006-2009), *Effectiviteitsonderzoek Nieuw Zorgaanbod voor jongeren met ernstige gedragsproblemen* (2006-2010) en het *innovatieprogramma MST-FFT – fase 1* (2006-2011).

Het programma *Academische Werkplaatsen Publieke Gezondheid* heeft reeds ervaring opgedaan met samenwerking tussen praktijk, beleid en onderzoek. Jeugdgezondheidszorg is een van de thema's binnen dit programma. Ook is vanuit dit programma een specifiek scholingsaanbod bij de NSPOH opgezet voor medewerkers van academische werkplaatsen. Vanuit *Diversiteit in het Jeugdbeleid* sluiten we hierop aan met gezamenlijke projectleidersbijeenkomsten en scholingen.

Het programma *Zorg voor Jeugd* richt zich op de psychische en sociale ontwikkeling van de jeugd. Fysieke problemen blijven in dit programma buiten beschouwing. De specifieke evidence die het programma *Zorg voor Jeugd* oplevert voor migrantenjeugd, draagt bij aan de doelstellingen van het programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid*. Denk hierbij aan de effectstudies die expliciet gevraagd zijn om hun onderzoek te verbreden zodat ook uitspraken over specifieke migrantengroepen mogelijk zijn.

Het programma *Preventie* stimuleert onderzoek en ontwikkeling van preventieve interventies en bevordert de implementatie van effectieve interventies. Het programma richt zich op primaire en secundaire preventie. Bij primaire preventie gaat het om de situatie waarin er nog geen gezondheidsproblemen bestaan. Secundaire preventie betreft het in een vroeg stadium opsporen en kunnen behandelen van risicofactoren, dan wel van (de beginfase van een) ziekte, vóórdat deze tot symptomen of klachten heeft geleid. Tertiaire preventie valt buiten het programmakader.

Om alle kennis op het gebied van jeugd binnen ZonMw te bundelen, is het zogeheten 'dwarse onderwerp Jeugd' uitgewerkt. Op basis van het Plan van aanpak Jeugd onderneemt ZonMw tal van activiteiten om binnen en buiten ZonMw helder te maken welke kennis en producten ZonMw op het gebied van jeugd in huis heeft. Hiermee zorgt het dwarse onderwerp Jeugd voor verbinding, het doorlopen van de hele kennisketen, afstemming en profilering, dwars door alle programmakaders heen. Het programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid* kan zowel input aan dit dwarse onderwerp leveren als profiteren van de activiteiten die hieruit voortvloeien.

5.5 Internationaal

ZonMw, N Ji en RIVM / Centrum Jeugdgezondheid verkennen de mogelijkheden en meerwaarde van aansluiting bij internationale ontwikkelingen op het terrein van preventief ontwikkelingsgericht jeugdbeleid. Hierbij focussen zij met name op ontwikkelingen in Europa. Het internationaal Center van het N Ji kan hierin een ondersteunende rol spelen.

Ook bij het verwerven van kennis in het kader van de programmalijn Interculturele Kennis zal naar relevante voorbeelden en publicaties uit het buitenland worden gekeken.

6. Voortgang, evaluatie en perspectief

Voortgang en evaluatie vinden zowel op project- als op programmaniveau plaats. De activiteiten in dit hoofdstuk zijn gericht op het programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid* zelf. De monitor *Diversiteit in het Jeugdbeleid* die zich richt op de algemene situatie in Nederland staat beschreven in paragraaf 4.5 van dit programmavoorstel.

6.1 Voortgang en evaluatie van projecten

De voortgang en evaluatie van de gehonoreerde projecten wordt door de programmacommissie bewaakt op grond van voortgangsrapportages, projectbezoeken en eindverslagen van projectleiders. De programmacommissie volgt op deze wijze of het project, uitgaande van het oorspronkelijke voorstel, op schema ligt, en of het project eventueel moet worden aangepast c.q. bijgestuurd.

Ook zullen bijeenkomsten voor projectleiders academische werkplaatsen plaatsvinden. Tijdens deze bijeenkomsten doen de projectleiders verslag van de voortgang en leveren zij de voorlopige resultaten. Knelpunten worden besproken en afspraken worden gemaakt over communicatie van de resultaten. Voor deze bijeenkomsten sluit het programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid* aan bij het programma *Academische Werkplaatsen Publieke Gezondheid*. Dit biedt 'onze' projectleiders de mogelijkheid om te leren van de ervaringen in reeds langer lopende werkplaatsen.

Elk project sluit af met een eindrapportage. De commissie beoordeelt de eindrapportage en bekijkt of de doelstellingen – ook op gebied van communicatie en implementatie – zijn behaald. ZonMw stelt de resultaten ter beschikking aan het programmaministerie voor Jeugd en Gezin en voor Wonen, Wijken en Integratie en aan de relevante databanken van NJi en RIVM / Centrum Jeugdgezondheid. De resultaten op het terrein van polarisatie en radicalisering stelt ZonMw ter beschikking aan het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en aan Nuansa.

6.2 Voortgang en evaluatie van het programma

ZonMw houdt de opdrachtgevers via de accounthouders van de ministeries op de hoogte van de voortgang van het programma via het jaarverslag, het voortgangsverslag en het jaarplan. Daarin wordt primair aangegeven hoe de programma-activiteiten bijdragen aan de programmadoelen. Deze rapportages geven de programmacommissie en opdrachtgevers relevante informatie om het programma zo nodig tussentijds bij te sturen.

ZonMw nodigt haar opdrachtgevers uit om als waarnemer deel te nemen aan de vergaderingen van de programmacommissie *Diversiteit in het Jeugdbeleid*. De programmasecretaris van ZonMw heeft ook tussentijds contact met de

waarnemers vanuit beide ministeries om de aansluiting van het programma bij en meerwaarde voor landelijk beleid te borgen.

Medio 2010 vindt de tussenevaluatie van dit programma plaats. Deze mid-term proces-evaluatie is zowel bedoeld om het lopende programma aan te scherpen, voor zover nodig, als om vooruit te blikken naar de periode 2012 en verder.

Het programma *Diversiteit in het Jeugdgezondheid* loopt van 2009- 2011. De eindevaluatie vindt direct aansluitend in 2012 plaats. Deze wordt uitgevoerd volgens de methodiek, beschreven in het advies van de Begeleidingscommissie Experimentele Visitaties Gezondheidsonderzoek in het rapport *Kwaliteit Verzekerd* (KNAW 1994). Dit advies beschrijft een systeem waarbij eerst de te evalueren organisatie zelf een intern evaluatierapport opstelt. Vervolgens voert een externe evaluatiecommissie, mede op basis van dit rapport een visitatie uit, waarvan de resultaten in een extern evaluatierapport worden vastgelegd. Voor dit programma zal voor de evaluatie tevens een migrantenpanel worden geraadpleegd. De externe commissie met input van het migrantenpanel brengt haar oordeel en adviezen uit aan de opdrachtgevers, evenals aan de uitvoerders, de programmacommissie en het bestuur van ZonMw. Binnen een jaar na goedkeuring van het programmavoorstel door het programmaministerie voor Jeugd en Gezin en voor Wonen, Wijken en Integratie stelt de programma-commissie *Diversiteit in het Jeugdbeleid*, met input van NJi en RIVM / Centrum Jeugdgezondheid, de criteria vast op basis waarvan dit programma wordt geëvalueerd.

6.3 Perspectief 2012 en verder

ZonMw en haar partners zien het programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid* als een belangrijke start om programmatisch te investeren in een belangrijk deel van onze toekomst: de migrantenjeugd. Om daadwerkelijk ook deze groep jeugd gelijkwaardige kansen te bieden op een gezonde ontwikkeling en een toekomst als volwaardig participerende burgers als de autochtone jeugd, kan niet worden volstaan met een driejarig kennisprogramma. Dat is bij aanvang van het programma al duidelijk.

Op basis van de eerste ervaringen en evaluaties van de in 2005 gestarte academische werkplaatsen publieke gezondheid, acht ZonMw een doorlooptijd van zes tot acht jaar noodzakelijk om de eerste echte vruchten te kunnen plukken van academische werkplaatsen. In het voorliggende programma zet ZonMw in op het genereren van antwoorden die het preventief ontwikkelingsgericht jeugdbeleid voor migrantenjeugd versterken (2009-2011). Dit doet zij via multidisciplinaire en intersectorale samenwerking tussen praktijk en onderzoek via kleinschalig toegepast onderzoek in en buiten academische werkplaatsen. In deze vervolgfase worden onderzoeksvragen die in de eerste fase zijn geformuleerd verder wetenschappelijk onderzocht en resultaten worden in de praktijk toegepast. Ook duurzame implementatie vraagt tijd en inzet. Professionals kunnen in deze fase een actievere rol gaan spelen in het onderwijs aan toekomstige professionals in het hbo en wo en professionals kunnen promoveren. Via deze praktijkpromovendi, verstevigen hbo en wo hun kenniskringen met

vragen uit de praktijk die ertoe doen. Hbo en wo kunnen hun bijscholingsaanbod voor de praktijk passender maken.

Kennisontwikkeling kan zowel via voortzetting van de drie reeds gestarte academische werkplaatsen plaatsvinden als via nieuwe werkplaatsen en door gerichte onderzoeksprogrammering. Deze onderdelen vragen ieder om een substantieel budget.

Naast verdere kennisontwikkeling is verzilvering van resultaten van belang om ervoor te zorgen dat de nieuwe kennis daadwerkelijk in de praktijk wordt toegepast. Juist ook kennis uit de academische werkplaatsen moet in bredere regio's tot verbetering gaan leiden. Dit gaat niet zomaar. Tot slot is het de verwachting dat eind 2011 nog niet alle professionals voldoende adequaat zijn (bij)geschoold in het preventieve, ontwikkelingsgerichte jeugdbeleid op het terrein van multicultureel vakmanschap.

Implementatie én borging van kennis en vakmanschap is de uitdaging voor fase 2 van *Diversiteit in het Jeugdbeleid*.

In totaal is het nu al wenselijk om uit te gaan van een vervolginvestering van minimaal drie miljoen euro per jaar (verdieping drie werkplaatsen, verzilvering resultaten en versterking multicultureel vakmanschap) tot zeker vijf tot zeven miljoen euro per jaar. Hierbij bestaat de wens tot vergroting van het aantal academische werkplaatsen met aandacht voor *Diversiteit in het Jeugdbeleid* en verbreding van de inzet van multi-etnische coachingsteams. Dit alles is primair gericht op structurele implementatie van de resultaten in regio's met minimaal 16% migranten onder de inwoners onder de 23 jaar.

Uiteraard is nadere uitwerking van een vervolgtraject afhankelijk van de concrete resultaten van het voorliggende programma én van de politieke context waarin een vervolgprogramma tot stand kan komen. Belangrijk is wel het besef dat dit programma bedoeld is als stevige start van een langetermijnperspectief om echt iets te gaan betekenen voor de migrantenjeugd in Nederland.

7. Budget en tijdpad

7.1. Programmabegroting

Voor de jaren 2008-2011 is er volgens de opdrachtbrief € 10.000.000 euro beschikbaar. Tot en met 2010 worden er jaarlijks projecten gehonoreerd. In 2011 is het vooral 'uitloop' van de lopende projecten en verspreiding van de resultaten. In 2012 vindt de programma-evaluatie en de afronding van de laatste projecten plaats.

Begroting		Totaal
Programmalijn Interculturele Kennis (IK):		5,490,000
- academische werkplaatsen (incl. coachingsteam)	4.320.000	
- beschrijving 10 interventies (voor & door)	200.000	
- 2 subsidierondes kortlopend onderzoek	800.000	
- 3 overzichtstudies (incl. radicalisering)	120.000	
- publicatie intercultureel jeugdonderzoek	20.000	
- aanpassing databanken	30.000	
Programmalijn Intercultureel Vakmanschap (VK):		1,550,000
- opstellen intercultureel competentieprofiel	150.000	
- inventarisatie & ontsluiting opleidingen	60.000	
- scholingsprogramma	1.340.000	
Programmalijn Versterking (lokale) Jeugdvoorzieningen (VJ)		1,550,000
- publicatie & verspreiding module intercultureel CJG	150.000	
- versterking front-linieprojecten	700.000	
- versterking regionale good-practices	700.000	
Communicatie & Implementatie (C&I)		500,000
Monitor Diversiteit in het Jeugdbeleid (2009 en 2011)		200.000
Programmakosten (incl. commissie)		710,000
Totaal		10.000.000

Een gedetailleerdere begroting met verplichtingen, liquiditeiten en bevoorschotting door de opdrachtgevers is beschikbaar voor de opdrachtgevers.

7.2 Globaal tijdpad

Voorafgaand aan ieder jaar stelt ZonMw een jaarplan op en levert dit samen met de jaarplannen van andere ZonMw programma's aan bij haar opdrachtgevers.

2008

In de tweede helft van 2008 vinden de volgende activiteiten plaats:

- plaatsing oproep AW DJ op de subsidiekalender van ZonMw
- infosessie over AW DJ bij ZonMw en NJi
- installatie programma commissie DJ
- beoordeling voorstellen AW DJ door programma commissie DJ
- 1 december startdatum AW DJ

- 16 december: MatchMakersMeeting *Diversiteit in het Jeugdbeleid* – startbijeenkomst & presentatie academische werkplaatsen

2009

Voorjaar: Eerste ronde oproepen voor kortlopend onderzoek en voor versterking van (lokale) jeugdvoorzieningen

13 maart: congres Jeugd in Onderzoek (diversiteit is onderdeel)

April: Oproep voor uitvoering Academische Werkplaatsen (op uitnodiging)

Juni: Manifestatie Jeugdzorg Zo! (diversiteit staat centraal)

November: JGZ Congres (jeugd staat centraal)

2010

Voorjaar: Tweede ronde oproepen voor kortlopend onderzoek en voor versterking van (lokale) jeugdvoorzieningen

Maart: congres Jeugd in Onderzoek (diversiteit staat centraal)

Juni: Nationaal Congres Opvoedingsondersteuning

2011

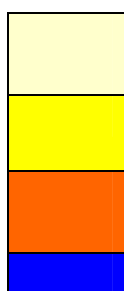
Maart: congres Jeugd in Onderzoek (diversiteit is onderdeel)

2012

Aanbieding eindevaluatie programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid* aan de minister voor Jeugd en Gezin en aan de minister voor Wonen, Wijken en Integratie⁹.

Schematische weergave van het tijdspad van een aantal hoofdonderdelen van het programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid*

Activiteiten	2008	2009	2010	2011	2012
Academische werkplaatsen					
Ronde kortlopend IK & kortlopende projecten VJ 2009					
Ronde kortlopend IK & kortlopende projecten VJ 2010					
Ontwikkeling intercultureel competentieprofiel					
Kennissyntheses/publicaties					
Inventarisatie bij- en nascholingen					
Monitor Diversiteit in het Jeugdbeleid					
Evaluatie programma					

Vanaf oproep tot startdatum projecten: maximaal 6 maanden

Looptijd projecten: varieert tussen 1 jaar (voorbereidingsjaar AW & kortlopend), tot 2 jaar (uitvoering academische werkplaatsen)

Afronding werkzaamheden en verslaglegging: maximaal 3 maanden

Evaluatiemomenten: maximaal 3 maanden

⁹ Of diens inhoudelijk opvolgers.

Referenties en relevante websites

- Antwoorden op kamervragen van Cörüz en Van Toorenborg over onderzoek naar de zorgverlening van allochtone jongeren, Kamerstuk, 25 januari 2008.
- Beekhoven, S., Ince, D., Kalthoff, H. & An der Vegt, A.L. (2008). *Inventarisatie programma's en interventies voor ontwikkelingsstimulering en opvoedingsondersteuning voor allochtone kinderen en hun ouders – concept rapport*. Utrecht: Sardes/Nederlands Jeugdinstituut.
- Bellaart, H. & F Azrar (2002). *Inventarisatierapport Jeugdzorg zonder drempels: een inventariserend onderzoek naar de toegankelijkheid en de kwaliteit van Bureaus Jeugdzorg met betrekking tot allochtone cliënten*. Utrecht: Forum.
- Burger, I., Van Hemert, A.M., Bindraban, C.A. & Schudel, W.J. (2005). Parasuïcides in Den Haag. Meldingen in de jaren 2000-2004. *Epidemiologisch Bulletin* 40 (4).
- De Gruijter, M. & Tan S. (2008). *Inventarisatie en beschrijving frontliniewerk – bespreekstuk van de eerste fase van het project 'De frontlinie versterken. Interculturele methodieken in het voorportaal van de jeugdzorg'*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- De vrijblijvendheid voorbij (2007). Utrecht: Forum interventieteam 2007.
- Etniciteit en Gezondheid, een signalement (2008). Den Haag: ZonMw.
- Geurts, E. & Ince, D. (2006). *Van pedagogische tik tot kindermishandeling. De culturele diversiteit in Nederland*. Utrecht: NJi.
- Hermanns J., Öry, F. & Schrijvers, G. (2005). *Helpen bij opgroeien en opvoeden: eerder, sneller en beter. Een advies over vroegtijdige signalering en interventies bij opvoed- en opgroei problemen*. Utrecht: Rapport Inventgroep .
- Herweijer, L. (2008). *Gestruikeld voor de start. De school verlaten zonder startkwalificatie*. Den Haag: SCP.
- Jacobi, C., Hayward, C., De Zwaan, M., Kraemer, H.C. & Agras, W.S. (2004). Coming to terms with risk factors for eating disorders: application of risk terminology and suggestions for a general taxonomy. *Psychological Bulletin* 130(1), 19-65.
- Klein Velderman M., Hosman, C.M.H. & Paulussen, T.G.W.M. (2007) *Onderzoeksprogrammering Opvoed- en Opgroeiondersteuning*. Leiden: TNO Kwaliteit van Leven en Radboud Universiteit Nijmegen.
- Kouratovsky, V. (2002) *Wat is er aan de hand met Jamila? Transculturele diagnostiek in de jeugdzorg*. Utrecht: Forum
- Kramer, S. (2004). *Interculturele competentieprofielen in de GGZ*. Rotterdam: Mikado.
- Krikke, H. (2000) *Aan de grenzen: suïcidaal gedrag onder allochtone meisjes en jonge vrouwen*. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2007). *Actieplan Polarisatie en Radicalisering*.
- Nasser, M., Katzman, M.A., & Gordon, R.A. (2001). *Eating Disorders and Culture in Transition*. New York: Brunner-Routledge.
- Öry, F. et al. (2003) *Toegankelijkheid van de Ouder- en Kindzorg voor Marokkaanse en Turkse gezinnen*. Leiden: TNO Preventie en gezondheid.
- Oude Breuil, B. (2005). *De raad van de kindbescherming in een multiculturele samenleving*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- Pels, T., Distelbrink, M. & Tan, S. (2008). *Checklist Diversiteit Interventies – tien aandachtspunten voor het nagaan van de ecologische validiteit van interventies en hun context (concept)*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Procedures ZonMw (2002). Den Haag: ZonMw.
- Programma Zorg voor Jeugd. Weten wat werkt (2007). Den Haag: ZonMw.
- Schrijvers, C.T.M. & Schoemaker, C.G (2008). *Spelen met gezondheid. Leefstijl en psychische gezondheid van de Nederlandse Jeugd*. Bilthoven: RIVM.
- Seeleman, C., Essink-Bot M.L. & Stronks, K. (2008, in voorbereiding). *Toegankelijkheid en kwaliteit van de somatisch zorg: Literatuurstudie. Programmeringsstudie etniciteit en gezondheid voor ZonMw*. Amsterdam: Academisch Medisch Centrum.
- Tan, N., Bekkema, N. & Öry, F. (2008). *Toepasbaarheid van opvoedingsondersteuning voor Marokkaanse en Turkse gezinnen in Nederland*. Leiden: TNO.
- Tonk, F. (2008). *Het belang van vertrouwen – empowerment en participatie van migranten in de gezondheidszorg*. Rotterdam: Mikado.
- Van der Wilk, E.A., Melde, J.M., Den Broeder, J.M. & Achterberg, P.W. (2008). *Leren van de burens*. Bilthoven: RIVM.
- Van Dorsselaer, S., Zeijl, E., Van den Eeckhout, S., Ter Bogt, T. & Vollebergh, W. (2007). *HBSC 2005 Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland*. Utrecht, Trimbos-instituut.

- Van Eijk, S. (2006) *Koersen op het kind – diversiteit in het jeugdbeleid*. Den Haag: Operatie Jong.
- Van der Most-van Spijk, M. (2001). *Opvoeden in beeld. Handleiding themabijeenkomsten*. Amsterdam/Utrecht: SWP / Nji
- Van Veen E, C Schrijvers, E Redout (2003). *Bewijs voor Verschil?* Den Haag: ZonMw.
- Van Wieringen, J.C.M., Kijlstra, M.A. & Schulpen, T.W. (2003). Medisch onderwijs in Nederland: Weinig aandacht voor culturele diversiteit van patiënten. *Nederlands Tijdschrift Geneeskunde*, 147(17) 815-819.
- VWS (2005). *Kaders voor VWS-Kennisprogramma Jeugd*. Den Haag.
- Zannoni, M., Van der Varst, L.P., Bervoets, E.J.A., Wensveen, M., Van Bolhuis, V.J. & Van der Torre, E.J. (2008). *De rol van eerstelijnsverleners bij het tegengaan van polarisatie en radicalisering*. Den Haag: COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement.
- Zeijl, E. et al. (2005). *Kinderen in Nederland*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau; Leiden: TNO Kwaliteit van Leven.

Relevante websites

Kenniscentra

- www.e-quality.nl
- www.forum.nl
- www.mikadonet.nl
- www.movisie.nl
- www.nuansa.nl
- www.pharos.nl
- www.verwey-jonker.nl

Betrokken ministeries

- www.jeugdengezin.nl
- www.vrom.nl
- www.minbzk.nl

Partners in het kennisprogramma Jeugd

- www.nji.nl
- www.rivm.nl/jeugdgezondheid
- www.zonmw.nl/jeugd

Bijlage 1 - Lijst van afkortingen en begrippen

Afkortingen

AJN	Artsen (vereniging) Jeugdgezondheidszorg Nederland
AWDJ	Academische werkplaatsen Diversiteit in het Jeugdbeleid
AWPG	Academische werkplaatsen Publieke Gezondheid
BOKA	Beroepsvereniging voor Orthopedagogen en Klinisch Pedagogen met een Academische opleiding
BTP	Basistakenpakket JGZ
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
DANS	Databank Na- en bijscholing voor de Jeugdzorg
DEI	Databank Effectieve Interventies
DIRK	Databank Instrumenten, Richtlijnen en Kwaliteitsstandaarden
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst of Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst
GGD NL	GGD Nederland – landelijke vereniging van GGD'en
GGZ NL	GGZ Nederland – brancheorganisatie voor geestelijke gezondheidszorg en verslavingszorg in Nederland
JGZ	Jeugdgezondheidszorg
MOgroep	Maatschappelijke Ondernemers Groep; brancheorganisatie voor Welzijn en Maatschappelijke Dienstverlening
NCPF	Nederlandse Patiënten Consumenten Federatie
NJi	Nederlands Jeugdinstituut
NOJO	Databank Nederlands Onderzoek naar Jeugd en Opvoeding
NVDA	Nederlandse Vereniging van Doktersassistenten
NVK	Nederlandse Vereniging voor Kindergeneeskunde
NVMW	Nederlandse Vereniging van Maatschappelijk Werkers
Phorza	Beroepsorganisatie voor sociale, (ortho)pedagogische en hulpverlenende functies
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
VVE	Voor- en Vroegschoolse Educatie
V&VN	Beroepsvereniging Verpleegkundigen en Verzorgenden Nederland
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WWI	Ministerie van Wonen, Wijken en Integratie
ZAT	ZorgAdviesTeam (in basis- en voortgezet onderwijs)
ZonMw	Nederlandse Organisatie voor gezondheidsonderzoek en zorginnovatie

Begrippen

Evidence-based practice Het begrip 'evidence-based practice' in de jeugdsector wordt ingevuld door bewijzen van effectiviteit en mogelijk ook het ontbreken daarvan (mede als resultaat van dit programma) in combinatie met expertise van hulpverleners (de zogenaamde 'klinische blik' of 'professionele expertise'), de behoeften en waarden van cliënten en de culturele context. Deze definitie is afgeleid van het 'Policy statement on evidence-based practice in psychology' van de American Psychology Association (APA) (Levent, 2005). De APA onderstreept hierbij dat interventies die nog niet goed zijn onderzocht, niet bij voorbaat als niet-effectief verondersteld dienen te worden. Op basis van theoretische onderbouwing en professioneel oordeel, kunnen deze interventies lopende het effectiviteits-onderzoek wel deel uitmaken van 'evidence-based practice'. In Nederland gaat het hierbij vooral om interventies die minimaal de status 'veelbelovend' hebben gekregen in de Databank Effectieve Jeugdinterventies van het NJi en interventies die voorlopig erkend zijn door de Erkenningscommissie Gedragsinterventies van het ministerie van Justitie.

Frontlinieproject Het gaat hierbij om "personen en organisaties die met een informeel en laagdrempelig aanbod een brugfunctie vervullen tussen moeilijk bereikbare (migranten)groepen en de geïnstitutionaliseerde hulp- en dienstverlening. Meestal gaat het om activiteiten die voor bepaalde doelgroepen worden uitgevoerd en het initiatief komt vaak 'van onder op' en uit 'eigen kring'." (Gruijter en Tan, 2008)

Gezin Elk leefverband van één of meer volwassenen die verantwoordelijkheid dragen voor de verzorging en opvoeding van één of meer kinderen (bron: VWS-nota gezinsbeleid, juni 2006). Denk hierbij aan 'traditionele' gezinnen waarin kinderen met beide biologische ouders samenwonen, maar ook aan eenoudergezinnen, samengestelde gezinnen, gezinnen met twee ouders / opvoeders van hetzelfde geslacht, adoptiegezinnen, pleeggezinnen en gezinnen waarvan ook grootouders deel uitmaken.

Interventie (Inzet van) (vroeg)signaleringsinstrumenten, screeningsinstrumenten, diagnostische instrumenten, gedragsinterventies (inclusief preventieve interventies), behandelingen en therapieën.

Jeugd Personen vanaf een jaar voor de geboorte tot en met 23 jaar. Het gaat in het programma *Diversiteit in het Jeugdbeleid* om kinderen met een intelligentie die minimaal ligt op het niveau van een licht verstandelijke handicap (LVG-jeugd). Bij meervoudige risico's (met name inzake kindermishandeling) vervalt dit onderscheid en zijn *alle* kinderen in beeld.

Jeugdsector Het totaal van de algemeen pedagogische basisvoorzieningen (brede school, sport, muziek, scouting etc), jeugdwelzijnswerk, jeugdgezondheidszorg tot en met geïndiceerde jeugdzorg en jeugd-ggz.

Kennisontwikkeling Onderzoek en ontwikkeling van protocollen en standaarden voor interventies, die meetbaar effectief zijn, en methoden voor het meetbaar maken van effectiviteit. Dit gaat dan over interventies direct bij de jeugd en in het gezin; interventies over de beroepspraktijk en professionalisering (samenwerking en

ketens); en interventies in organisaties. Het betreft de thema's groei- en ontwikkelingsstimulering; opvoedingsondersteuning; gezondheidsbevordering bij jeugdigen, jeugdketen; vaccinatie; screening en het kindvolgsysteem. Onderzoek wordt breder gezien dan universitair onderzoek: toegepast onderzoek voor praktisch toepasbare kennis hoort er ook bij (*bron: Kadern voor VWS-Kennisprogramma Jeugd, 2005*).

Ouders / opvoeders Het gaat hierbij om alle (jong)volwassenen die de verantwoordelijk zijn voor de opvoeding van een kind: thuis, in de kinderopvang, op school of in de vrije tijd. Dit geldt vanaf het moment van een directe kinderwens (circa 1 jaar voor de geboorte) tot en met het bereiken van de leeftijd van 24 jaar van de kinderen. Hiermee start het programma al ten tijde van de kinderwens van potentieel aanstaande ouders.

Polarisatie Polarisatie is de verscherping van tegenstellingen tussen groepen in de samenleving die kan resulteren in spanningen tussen deze groepen en toename van de segregatie langs etnische en religieuze lijnen.

Professionals Primair betekent dit professionals die zelf zorg verlenen aan jeugdigen en hun opvoeders. Echter, de te ontwikkelen kennis is ook bestemd voor mensen die direct samenwerken met of beslissingen nemen over deze professionals, zoals beleidsmakers bij de gemeentelijke, provinciale en rijksoverheid; kinderrechtshouders; AMK-medewerkers; managers & beleidsmedewerkers van zorgverlenende instellingen in de jeugdzorg, jeugd-GGZ, jeugdgezondheidszorg, jeugdwelzijnswerk, en onderwijszorg et cetera.

Radicalisering Radicalisering is de bereidheid om diep ingrijpende veranderingen in de samenleving na te streven (eventueel op ondemocratische wijze), te ondersteunen of anderen daartoe aan te zetten. Ingrijpende veranderingen zijn ontwikkelingen die een gevaar kunnen opleveren voor de democratische rechtsorde (doel), vaak met ondemocratische methoden (middel), die afbreuk doen aan het functioneren van de democratische rechtsorde (effect).

NB De in het uitvoeringsprogramma *Diversiteit in het Jeugdbeleid* te hanteren definities worden gelijkgeschakeld met de Thesaurus Jeugd die momenteel in het kader van het Kennisprogramma Jeugd in voorbereiding is onder leiding van het NJi. De definities van de Thesaurus Jeugd zijn – na vaststelling – ook leidend voor ZonMw-programma's en kunnen afwijken van de hiervoor beschreven definities.

Het programma zal omvatten:

- ◆ het in aansluiting op het actieplan Professionalisering actualiseren van de beroepsprofielen in het kader van de toegenomen (culturele) diversiteit in het samenleving; evenzo het actualiseren van de beroepsopleidingen
- ◆ het opnemen in een nieuwe onderzoeksagenda van kennis die verder ontwikkeld moet worden ten aanzien van
 - Het bereik van migrantengroepen door (algemene) voorzieningen
 - Het herkennen (signaleren) van problemen en risico's bij migrantengroepen
 - Effectieve werkwijzen die de kloof overbruggen tussen migrantengezinnen en de hulpverlening
 - Effectieve interventies voor migrantengroepen
- ◆ en de in de beleidsbrief aangekondigde inrichting van drie Academische werkplaatsen waarin met professionals, kennisinstellingen, hogescholen, universiteiten, organisaties, migrantenouders en -jeugd onder begeleiding van een multi-etnisch coachingsteam gewerkt zal worden aan het vormgeven van diversiteitsbeleid in trajecten bij brede scholen, welzijnswerk, Centra voor Jeugd en Gezin, etc. De 'academische werkplaatsen diversiteit' worden op systematische wijze gevolgd. Gestreefd wordt naar verschillende werkplaatsen met specifieke aandacht voor diverse leeftijdscategorieën, bijvoorbeeld: 0-4 jaar, 4-12 jaar en 12 jaar en ouder.

Ten behoeve van een snelle start van deze Academische werkplaatsen is met u overeengekomen dat alles in het werk gesteld wordt om deze nog dit jaar te laten starten. Op 9 juli is daartoe door u een specifieke oproep geplaatst op de subsidiekalender van ZonMw en bent u gestart met de voorbereidingen van bijbehorende informatiebijeenkomsten, beoordelingsprocedure en de beoogde MatchMakersMeeting Diversiteit in het Jeugdbeleid.

Ten behoeve van de opstartfase (gedurende 1 jaar) van de academische werkplaatsen is 1,2 mln. beschikbaar gesteld, en voor de uitvoeringsfase (gedurende 2 jaar) 3 mln. Ik zeg u toe dat VROM/WWI daarvan 0,75 mln. in 2008 beschikbaar stelt. Van ZonMw wordt gevraagd voor 30 oktober 2008 de definitieve onderbouwing met de te verrichten activiteiten en de daaraan verbonden kosten aan te leveren, zodat de definitieve beschikking voor 15 november 2008 aan ZonMw verzonden kan worden.

Over de uitvoeringsfase van 2009-2011 in relatie tot de overige activiteiten van het totale uitvoeringsprogramma Diversiteit in het Jeugdbeleid en de wijze van financiering door het programmaministerie voor Jeugd en Gezin en het ministerie van VROM/Wonen, Wijken en Integratie, zal nog nader overleg tussen u en de beide ministeries plaatsvinden. Nadat geconcretiseerd is welke activiteiten worden verricht en duidelijkheid bestaat over de te stellen verantwoordingseisen wordt een definitieve beschikking aan u gestuurd met betrekking tot onze bijdrage over de gehele programmaperiode.

de Minister voor Wonen, Wijken en Integratie,
voor deze:
de Directeur-Generaal Wonen, Wijken en Integratie,
voor deze:
de Directeur Inburgering en Integratie,

mr. M.L. Haimé

Bijlage 3 – Opdrachtbrief Verzoek programmavoorstel diversiteit

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

MR 2000/21485
INGEKOMEN

01 OKT. 2008

Behandelen: Team 4

Fotokopie: bestuur/afdel #4C

Aan het bestuur van ZonMw
Postbus 93245
2509 AE DEN HAAG

Ons kenmerk DJenG/AJG-2872291
Inlichtingen bij N. de Vries
Onderwerp Verzoek programmavoorstel diversiteit

Doorkiesnummer 070 3405451
Bijlage(n) 2

Den Haag
30 OKT 2008
Uw brief

Aanleiding

Op 11 juli 2008 hebben minister Rouvoet en minister Vogelaar de brief 'Diversiteit in het Jeugdbeleid' aan de Tweede Kamer verstuurd¹. Met 'Diversiteit in het Jeugdbeleid' wordt gestreefd naar een jeugdbeleid, waarmee migrantenkinderen en hun ouders eerder en beter worden bereikt door algemene jeugdvoorzieningen en opvoedondersteuning. Problemen in de opvoeding en in de ontwikkeling bij deze kinderen moeten vroegtijdig worden gesignaleerd. En er is meer kennis nodig over de effectiviteit van (preventieve) aanpakken en interventies voor deze kinderen en ouders. Diversiteit in het jeugdbeleid is een aanvulling op de bestaande beleidsinitiatieven en maatregelen van het kabinet. In bijlage 1 treft u de brief.

Verzoek

Voor de voorgenomen activiteiten, die zijn opgenomen in de brief aan de Tweede Kamer, vragen wij u een totaal programmavoorstel in te dienen in samenwerking met NJi en het huidige centrum JGZ van RIVM. Ik verzoek u, namens beide bewindspersonen, in te gaan op de beschreven acties en planning uit het schema (pagina 11) van de brief, uitgaande van de periode 2008-2011. Een aantal activiteiten is dit jaar al opgepakt, maar zal nog een vervolg moeten krijgen. Aan u wordt gevraagd deze op te nemen in het programma en een voorstel te doen voor het vervolg. Daarbij is het belangrijk om uit te gaan van een realistisch tijdpad voor de uitvoering en van een tussentijdse evaluatie om zonnodig te kunnen bijsturen.

Beleidskader

De brief 'Diversiteit in het Jeugdbeleid' vormt het beleidskader voor uw programmavoorstel. In dit kader streven wij naar een regionale spreiding van de academische werkplaatsen. Een ontwikkelingsgericht jeugdbeleid, gericht op preventie in een vroeg stadium is ook bij diversiteit een belangrijk aandachtspunt voor ons beleid. Wij zien dit graag terugkomen in uw voorstel. Daarnaast is het wenselijk dit programma te gebruiken als kader voor de activiteiten die wij samen met het ministerie van BZK voor het Actieplan Polarisatie en Radicalisering op willen pakken. Hiervoor is apart budget beschikbaar (indicatief: € 100.000,- per jaar BZK budget, uitgaande van periode 2008-2011). Ik verzoek u in uw programmavoorstel een variant op te nemen, waarin deze activiteiten zijn opgenomen. In bijlage 2 vindt u het Actieplan Polarisatie en Radicalisering. Met diversiteit in het jeugdbeleid wordt ingezet op kennis en vakmanschap in de praktijk. We willen regionale academische werkplaatsen diversiteit opzetten, waarbij de kennis over effectieve aanpakken en methodieken wordt ontwikkeld en verspreid.

¹ Kamerstuk 2007-2008, 31001, nr. 52, Tweede Kamer

Postbus 20350
2500 EJ DEN HAAG
Telefoon (070) 340 78 11
Fax (070) 340 78 34

Bezoekadres:
Parnassusplein 5
2511 VX DEN HAAG

Correspondentie uitsluitend
richten aan het postadres
met vermelding van de
datum en het kenmerk van
deze brief.

Internetadres:
www.minvws.nl

wordt ingezet op kennis en vakmanschap in de praktijk. We willen regionale academische werkplaatsen diversiteit opzetten, waarbij de kennis over effectieve aanpakken en methodieken wordt ontwikkeld en verspreid. In de werkplaatsen moeten professionals, migranten- en jeugdorganisaties, gemeenten, hogescholen, universiteiten en een multi-etnisch coachingsteam samenwerken om te komen tot praktische en wetenschappelijk onderbouwde aanpakken. Ik ga er daarbij vanuit dat er optimaal gebruik wordt gemaakt van reeds opgedane kennis bij het programma 'Academische Werkplaatsen OGZ'. Daarnaast willen we de jeugdprofessionals toerusten met interculturele competenties in bijscholingsprogramma's en in opleidingen. Professionals kunnen daardoor de migrantenkinderen die het nodig hebben, van jongs af aan beter behoeden voor achterstand. Wij willen migrantenkinderen en hun ouders actief betrekken en gaan uit van hun eigen kracht en verantwoordelijkheid. Er is een gezamenlijke, meerjarige inzet - een alliantie - van de belangrijkste actoren nodig: van gemeenten, universiteiten, hogescholen, jeugdorganisaties, professionals, migranten(groepen) zelf. Een aantal organisaties (Forum, Pharos, De Bascule) heeft al aangegeven dat zij veel expertise heeft op dit onderwerp. Graag zien wij in het voorstel terugkomen hoe u deze expertise hierin wilt meenemen.

Financiën en organisatie

Voor het totale programma, inclusief alle voorgenomen activiteiten, hebben de ministeries J&G en WWI voor de periode 2008 t/m 2011 gezamenlijk € 10 miljoen gereserveerd, waarvan € 6 miljoen vanuit het ministerie J&G. Per jaar zijn de volgende indicatieve bedragen vanuit J&G beschikbaar:

2009	€ 1.930.000,-
2010	€ 1.890.000,-
2011	€ 2.150.000,-
2012	€ 30.000,-

Daarnaast heeft u afspraken lopen in verband met de taakstelling, die van invloed zijn op het programmavoorstel (zie brief d.d. 16 juli 2008, kenmerk FEZ-U-2863989). Uitbreiding van de formatie is in beginsel niet mogelijk als gevolg van de p-taakstelling. Het programmavoorstel voor diversiteit moet dan ook binnen de bestaande formatie van ZonMw worden uitgevoerd. Dit geldt ook voor de brief van VROM, kenmerk DGW/I&I2008072163, die op 8 augustus naar u is verstuurd en valt onder dezelfde beleidsbrief diversiteit.

Tot slot

Graag ontvang ik van u op korte termijn een voorstel voor een programma met een daarbij passende begroting en liquiditeitsprognose, met bovenstaand kader als uitgangspunt.

Voor verdere afstemming kunt u contact opnemen met mevrouw N. de Vries van het ministerie voor Jeugd en Gezin (telefoon 070 3405451) of mevrouw E. Faber van het ministerie voor Wonen, Wijken en Integratie (tel. 070 3390253). Ik wens u succes met het schrijven van het programmavoorstel.

De Directeur-Generaal van de Volksgezondheid,

ir. J.I.M. de Goeij

Bijlage 4 - Samenstelling programmacommissie Diversiteit in het Jeugdbeleid

Naam	Functie en expertise
<u>Voorzitter</u>	
Prof. dr. Wasif Shadid	Hoogleraar Interculturele communicatie
<u>Leden</u>	
Mohammed Aadroun, MSc	Jongere, trainee bij de rijksoverheid én voorzitter van het Stedelijk Jongerenwerk Amsterdam
Dhr.Recep Canel	Preventiewerker in de GGZ en verslavingszorg
Drs. Nordin Dahhan	Kinderarts / adviseur bij stichting Pacemaker
Dr. Jeanette Doornenbal	Lector Integraal Jeugdbeleid
Mw. Meryem Kilic-Karaaslan	Moeder en adviseur op het terrein van gemeentelijke organisaties en voorheen ook op het terrein van etniciteit en maatschappij
Dr. Marijke Mootz	Adviseur gezondheidsvraagstukken en tevens lid programmacommissie Academische Werkplaatsen Publieke Gezondheid
Dr. Pauline Naber	Lector leefwerelden en Jeugd en tevens lid van de programmacommissie Zorg voor Jeugd
<u>Waarnemers namens de ministeries voor Jeugd en Gezin en van VROM/WWI</u>	
Drs. Nicolienne de Vries	Programmaministerie voor Jeugd en Gezin
Mw. Erica Faber	Ministerie voor Wonen, Wijken en Integratie
<u>ZonMw-programmateam Diversiteit in het Jeugdbeleid</u>	
Dr. Mariken Leurs	Programmacoördinator (tot 1 januari 2009)
Drs. Karin van Gorp	Programmacoördinator (vanaf 1 januari 2009)
Drs. Margo van den Berg	Programmasecretaris
Ligaya Butalid, MSc	Programma-assistent
Drs. Adriënne Bel	Communicatiemedewerker
Mw. Gemma van Gorkum	Secretaresse

Bijlage 5 - Samenstelling Uitvoeringsoverleg Kennisprogramma Jeugd

Naam en organisatie	Functie
Drs. Carolien Gelauf, NJi	Hoofd Kenniscentrum
Drs. Wike Lijds arts M&G, RIVM/CJG Drs. Marga Beckers RIVM/CJG	Hoofd centrum Jeugdgezondheid Beleidsmedewerker
Dr. Jeanet Bruil, ZonMw Drs. Marjolein Scholten, ZonMw	Programmacoördinator Jeugd Programmasecretaris Jeugd

Nb. Voorzitterschap en secretariaat rouleert.

Op afroep aan te vullen met:

Naam	Aandachtsgebied
Drs. Marianne Berger, NJi Dr. Marian de Graaf, NJi Prof.dr. Tom van Yperen, NJi	Professionalisering jeugdsector Databank effectieve jeugdinterventies Effectiviteit
Drs. Joke van Wieringen, RIVM/CJG Drs. Sabina Postma, RIVM/CJG	Professionalisering en Diversiteit Centra voor Jeugd en Gezin
Drs. Adriënne Bel, ZonMw Drs. Margo van den Berg, ZonMw Drs. Gerard van Leeuwen, ZonMw Drs. Saskia van der Toorn, ZonMw	Communicatie Diversiteit in het Jeugdbeleid Implementatie Jeugdgezondheidszorg

Bijlage 6 - Academische werkplaatsen ZonMw met relevantie voor Jeugd

In dit overzicht zijn de academische werkplaatsen opgenomen van de programma's Academische Werkplaatsen Publieke Gezondheid (AWPG), Preventiekracht Thuiszorg (AWT) en Diversiteit in het Jeugdbeleid (AWDJ). Deze laatste werkplaatsen starten met een voorbereidingsjaar in 2009.

